Det døde Brügge

Georges Rodenbach

Bibliotek 1800

Georges Rodenbach

Det døde Brügge

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Georges Rodenbach: *Det døde Brügge* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Georges Rodenbach: *Det døde Brügge* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1

Mørket faldt på i den store, tavse bolig. Det bredte sig i korridorerne og tilhyllede vinduerne med sit sørgeflor.

Hugues Viane tog sit overtøj på for at gå sin sædvanlige skumringstur. Ensom og uden beskæftigelse tilbragte han hele dagen i sin stue, et stort værelse på første sal, hvis vinduer vendte ud til *Quai du Rosaire*. Hele huset spejlede sig i kanalen.

Han læste kun lidt: mest i tidsskrifter og gamle bøger; han røg meget, og sad ellers ved det åbne vindue, stirrende ud i den grå luft, hensunken i sine erindringer.

Således havde han nu levet i fem år, lige siden han kort efter sin hustrus død var flyttet til Brügge. At der allerede var gået fem år! Og han gentog for sig selv: Enkemand! At være enkemand! Jeg er enkemanden! – Ægtemand. Enkemand. Der er en vis lydlighed mellem de to ord, og dog – hvilken dyb og trøstesløs forskel.

For ham havde adskillelsen været forfærdelig. Rig og uafhængig, som han var, havde han kendt og nydt kærligheden under de lyseste forhold. Under rejser og på besøg i fremmede lande var idyllen stadig blevet fornyet. Og det var ikke alene et eksemplarisk ægteskabeligt samlivs stille og fredelige glæder, men lidenskaben som en kærligheds vår, der stadig sprang ud på ny, det skælvende, flygtige kys, sjælenes harmoni – adskilte

og dog forenede, ligesom en kanals parallelt løbende kajer, hvis spejlinger mødes og bliver til én. Ti års lykke! Han havde næppe mærket dem, så hurtigt var de gået.

Og hans unge hustru var død efter få ugers sygeleje, endnu ikke fyldt tredive år. Han kunne stedse se hende for sig, som hun lå dér på sit sidste leje, gusten og bleg som de vokslys, der skinnede om hende, den kvinde, hvis skønhed han havde tilbedt, hvis hud havde været så skær og fin som et rosenblad, hvis øjnes store, sorte pupiller havde strålet i deres perlemorsindfatning og fremhævet det skønne, ravgyldne hår, der udslået dækkede hendes ryg som en kåbe. De primitive maleres madonnaer har et lignende fyldigt, let kruset hår.

En af de sidste dage hun levede, var dette hår blevet ordnet i en lang fletning, og Hugues havde klippet den af det dødsstivnede lig. Det er som selv døden føler en slags medlidenhed. Alt ødelægger den, kun håret vedbliver at leve. Øjnene brister, munden falder sammen, men håret mister hverken sin glans eller sin farve. Det er ved det alene, at man lever efter sin død! Og endnu efter fem års forløb, efter alle de tårer der havde vædet den, var denne fletning lige smuk og lige levende.

I dag gennemlevede den ensomme mand med endnu større smerte sin fortid på grund af det grå novembervejr, hvor der fra klokkerne ligesom udsåedes støvskyer af toner, de svundne års døde aske.

Han besluttede sig til at gå ud, ikke for derved at søge nogen tilvant adspredelse eller noget lægemiddel mod sin sorg. Det ville han slet ikke prøve på. Men fordi han elskede at vandre omkring ved aftenens frembrud og opsøge en ensartet, med

hans sorg beslægtet, indre lighed ved de øde kanaler og i de gejstlige bydele.

Da han kom ned i stueetagen så han til sin forundring, at dørene, der ellers plejede at være lukkede, stod på vid gab ud til den store, hvide korridor.

"Barbe! ... Barbe! ..." råbte han ud i stilheden.

Hans gamle tyende viste sig straks i den nærmeste døråbning, øjeblikkelig på det rene med, hvorfor hendes herre havde kaldt på hende.

"Ja, jeg har gjort rent i stuerne, fordi det er festdag i morgen."

"Hvad er det for en fest?" spurgte Hugues ærgerlig.

"Men det må herren da vide, det er jo den hellige jomfrus ofringsfest, og jeg skal både til messe og til aftengudstjeneste i *le Béguinage.* Det er en helligdag som en søndag. Og da jeg ikke kan arbejde i morgen, har jeg gjort orden her i dag."

Hugues lagde ikke skjul på sin misfornøjelse. Barbe vidste jo godt, at han ville være med til det arbejde. Der var alt for mange skatte, alt for mange erindringer om fortiden samlede i de to stuer, til at han tillod pigen at ordne dem alene. Han ville være til stede for at følge hendes bevægelser og passe på, at hun var varsom og forsigtig. Og skulle der endelig støves af, ville han selv med egen hånd flytte hver lille, dyrebar ting, hver genstand, der mindede ham om den afdøde, hver pude og hver skærm, hun havde syet. Det forekom ham, som om dette uforandrede bohave endnu bevarede aftrykket af hendes fingres lette berøring, som om disse sofaer, divaner og lænestole, hvori hun havde siddet, endnu gemte formen af hendes legeme. Gardinerne hang i de samme folder, som hun havde givet dem. Og det var lige akkurat, at han lod de blanke

spejlflader pudse ganske let med svampe og linnede klude for ikke at udslette hendes billede, der dvælede lønligt inderst inde. Med særlig omhu vågede han over, at billederne af den kære afdøde ikke kom noget til, portrætter i alle aldre, spredt omkring i stuen, på kaminen, på småborde og rundt om på væggene. Og fremfor alt – ja, hans hjerte ville være bristet, om der var tilstødt den noget ondt – den kostelige skat han havde bevaret, hele hendes rige hårfylde, samlet i én fletning. Han havde ikke kunnet bekvemme sig til at gemme den bort i en mørk skuffe – det ville have været som at begrave den! Derfor – fordi den stadig levede uden at ældes – foretrak han at have den liggende fremme som et pant på sin kærligheds udødelighed!

For altid at have den for øje i den store dagligstue, hvor hver ting stod urørt som før i tiden, havde han lagt denne fletning, hvori hun endnu levede, på det nu stumme klaver. Dér lå den ganske enkelt udstrakt – et overskåret bånd, en sønderbrudt lænke, en ankerkætting reddet fra skibbruddet! Og for bedre at bevare den mod smuds og mod den fugtige luft, som havde kunnet affarve den og plette dens glans, havde han fået den rørende idé at opbevare den under glas, et juvelskrin, en æske af krystal, hvori fletningen lå synlig, og hvor han hver dag betragtede den med ærefrygt.

Det foresvævede ham, at såvel hans som alle de tavse genstandes eksistens rundt om var knyttet til denne fletning – som var den selve husets sjæl.

Den gamle flamske tjenestepige, Barbe, der til trods for sin gnavenhed var ham meget hengiven, vidste, med hvilken omhu hun måtte omgås disse ting og rystede, blot hun nærmede sig dem. I sin sorte kjole, sin hvide tylls kappe og med sit

indesluttede, ordknappe væsen mindede hun om en lægsøster, og hun kom forøvrigt også meget i *le Béguinage*, hvor hun besøgte sin eneste slægtning, søster Rosalie.

Fra denne omgang med dens fromme vaner havde hun bevaret tavsheden og den glidende, lydløse gang, som de får, der er vant til at færdes på kirkens stenfliser. Og netop fordi hun ikke omgav hans sorg med støj og latter, havde Hugues Viane efter sin ankomst til Brügge fundet sig særdeles tilfreds med hende. Han havde ikke haft noget andet tyende. Hun var blevet ham en nødvendighed til trods for det uskyldige tyranni, hun udøvede over ham, og til trods for hendes gammeljomfruagtige særheder, hendes bedesøstermanerer og hendes tilbøjelighed til at gøre, hvad der faldt hende ind, som når hun nu til morgen på grund af en ligegyldig fest den følgende dag vendte op og ned på salonerne uden hans vidende og mod hans bestemte ordre.

Hugues ventede, indtil hun havde ordnet møblerne, hvorpå han overbeviste sig om, at alt det, der var ham dyrebart, ingen skade var kommet til og stod, hvor det skulle. Efter således at være beroliget, lukkede han vinduesskodderne og dørene, hvorpå han, selv om det ikke var holdt op med at småregne, bestemte sig til at gå sin sædvanlige tur i skumringen. Det støvregnede, som det hyppigt gør hen på efteråret, et væv af vand, der sivede lodret ned som en stille gråd og som fik kanalernes blanke flade til at rejse børster, en regn, der svøbte sig om ens sjæl og holdt den fangen som en fugl i sit våde nets uendelige masker.

2

Hugues gik hver aften den samme tur langs kajerne. Der var noget ubeslutsomt, noget tøvende over hans gang, og, skønt han kun var fyrre år gammel, holdt han sig allerede lidt krumbøjet; hans hustrus død havde hurtigt bragt ham til at ældes. Han var blevet gråsprængt og hugskaldet. Blikket var mat; det var, som færdedes han langt, langt borte i en fjern verden, på den anden side livets grænse.

Og hvor sorgfyldt var ikke også selve Brügge i disse begyndende aftentimer! Han elskede den således! Dens blide sørgmodighed var netop grunden til, at han efter sin store ulykke havde udvalgt den til sit opholdssted. Han havde besøgt den ofte tidligere, mens han endnu var lykkelig, under den kosmopolitiske tilværelse, han og hans hustru havde elsket at føre, snart i Paris, snart på rejser i udlandet og snart ved havet. Den gang havde byens store tungsind ikke gjort noget indtryk på ham. Men da han senere var blevet ene, dukkede erindringen om Brügge op hos ham, og han fik den pludselige indskydelse, at dér måtte han for fremtiden bo. For ham var der en hemmelighedsfuld forbindelse mellem den døde hustru og den døde by. Hans dybe sorg fordrede netop disse omgivelser. Kun her ville han kunne udholde livet. Han havde fulgt et instinkt. Verden måtte for ham bruse, larme, tænde sine

festblus, summe med sin bikubes støjen så meget den ville andetsteds. Han trængte til uendelig stilhed og til at føre én tilværelse, der ved sin ensformighed næsten ophævede følelsen af at være til.

Når nogen lider af legemlige smerter, dæmper man uvilkårligt sin stemme, og man går med sagte skridt i et sygeværelse. Det er, som kunne larm og højrøstet tale bringe forbindingen i ulave og få såret til at bryde op.

Også under sjælelige lidelser gør al støj ondt.

Hugues følte sin smerte mindre stærkt ved at færdes i denne bys livløse gader og langs dens tavse vande. Her kunne han tænke på den døde med vemod. Her var det, som så han hende bedre, hørte hende bedre, som skimtede han midt ude i kanalen hendes bortglidende Ofeliaansigt, som genkendte han hendes stemme i klokkespillets spinkle, fjerne melodi.

Den tidligere så stolte og skønne by var som et billede på hans sorg. Brügge var hans døde hustru. Og hans døde hustru var Brügge. Også Brügge var død, var blevet begravet her ved stenkajerne med sine stivnede vandårer, den gang havets store puls var hørt op at slå.

Mens han denne aften på må og få drev rundt i gaderne, hjemsøgtes han mere end sædvanligt af sine mørke minder. Det var, som dukkede de op under broerne, hvor usynlige kilder græder. En følelse af død strømmede ud fra de lukkede boliger, hvis vinduesskodder så ud som øjne, der var brustne i dødskampen, og hvis gavles spejlinger lignede floromvundne trapper. Han fulgte *Quai vert, Quai du Miroir* og gik henimod *Pont du Moulin* ud mod de øde forstæder med deres rækker af popler, mens den kolde regns ensformige dryp blandede sig med

kirkeklokkernes korte, skarpe toner, der slyngedes ud i luften ligesom dråberne fra en vievandskost.

I denne ensomme efterårsaften, hvor vinden hvirvlede de sidste blade rundt, følte han mere end nogen sinde en heftig attrå efter at være færdig med livet og en utålmodig længsel efter gravens fred. Det forekom ham, som om der fra tårnene gled en skygge ud over hans sjæl; som om der fra de gamle mure lød et råd til ham; som om en hviskende stemme steg op til ham fra vandet, der kom ham i møde, ligesom graverkarlene i Hamlet fortæller, at det kom til Ofelia.

Mere end én gang havde han følt sig således besnæret af omgivelserne. Han havde lyttet til stenenes langsomt overbevisende tale og han havde fravristet dem deres hemmelighed om den *tingenes orden*, som foreskriver, at ingen må overleve sine omgivelsers død.

Han havde længe og for fuldt alvor tænkt på at berøve sig livet. Åh! hvor havde han dog tilbedt denne kvinde! Hvad ville han ikke give for at se ind i hendes øjne endnu en gang! Og hendes stemme, der var flygtet så langt bort, helt ud over det opnåeliges grænse, hvor lyttede han ikke altid efter den! Hvad havde der dog været ved denne kvinde, for at hun endog efter sin død kunne holde ham så uløseligt fast og få ethvert bånd mellem ham og verden til at briste. Der gives altså også en kærlighed, der ligesom frugterne fra det døde hav efterlader en uforgængelig smag af aske.

Når han havde modstået fristelsen til at dø for sin egen hånd, var det også for hendes skyld. Sorgen over hendes død havde fået ham til at vende tilbage til sin barnetro. Han levede i et mystisk håb om, at tilintetgørelsen ikke betød ophøret af alt liv,

men at han en gang skulle gense hende. Troen forbød ham selv at søge døden. Det ville være som at udelukke sig fra Guds nærhed og berøve sig den svage mulighed af et gensyn.

Han vedblev altså at leve. Han søgte endda trøst i bønnen, og fandt husvalelse ved at tænke sig hende ventende på ham i ubestemmelige, himmelske haver, i at drømme om hende i kirkerne, mens orglet bruste.

Denne aften gik han ind i *Notre-Dame kirken*, som han særlig holdt af at besøge, fordi den rummede så meget, der talte til ham om døden. Over alt, i murene og på gulvet så man gravstene med dødningehoveder og forvitrede navne. Indskrifterne var helt fortærede … døden var her udslettet af selve døden.

Men lige ved siden af disse stenes memento mori talte et andet mindesmærke om kærligheden, der varer ved ud over døden, og derfor gik Hugues ofte sin pilgrimsgang til denne kirke. Inderst inde i et lille kapel stod nemlig Karl den Dristiges og Maria af Burgunds berømte sarkofager. Hvor var de rørende! Hun især, den blide prinsesse, der lå ganske stiv i sin kobberdragt med foldede hænder, hovedet hvilende på en pude og fødderne støttet mod en hund, symbolet på troskab. Således hvilede også Hugues' døde hustru for evigt på hans sørgende sind. Og den tid ville komme, da også han ligesom hertug Karl ville lægge sig til hvile i hendes nærhed. At sove side om side ville være godt, selv om den kristnes håb om genforening efter døden ikke skulle gå i opfyldelse.

Mere sørgmodig end nogen sinde forlod Hugues kirken for at gå hjem. Det var henimod den tid, hvor han plejede at spise til aften. Han søgte at genkalde sig sin hustrus træk for derved

at kunne forestille sig, at det var hendes skikkelse, han havde set hvilende på sarkofagen. Men hukommelsen bevarer kun de dødes billede en vis tid, så forvanskes det lidt efter lidt og forsvinder til slut helt, som en pastel uden glas, hvis farver udviskes. Og for anden gang mister vi vore døde.

Fordybet i sine tanker og optaget af ved anspændelse af hele sin viljekraft atter at kunne fremmane sin hustrus allerede blegnede træk, lagde Hugues næppe mærke til de få forbispadserende, da han pludselig fik ligesom et elektrisk stød ved synet af en ung kvinde, der kom imod ham. Det var først, da hun var tæt ved ham, at han opdagede hende.

Han standsede som forstenet. Damen, der gik i modsat retning, strøg forbi ham. Det var, som et overnaturligt syn havde vist sig for ham. Hugues vaklede et øjeblik, som en båd, der er ved at kæntre. Han førte uvilkårligt hånden op for øjnene. Drømte han vågen? Efter en kort tøven vendte han om, forlod kajen og gav sig til at følge efter den ubekendte, der fjernede sig med en langsom, vuggende gang. Han gik hurtigt til for at nå hende, og idet han krydsede fra det ene fortov til det andet, nærmede han sig hende og stirrede på hende med en vedholdenhed, som ville have været upassende, hvis der ikke havde været noget eget, ligesom hallucineret over hele hans opførsel. Den unge dame gik roligt videre, seende lige ud for sig. Hugues syntes mere og mere forstyrret. Han havde nu fulgt efter hende i flere minutter fra gade til gade, snart lige bagved hende, som ville han tiltale hende, og snart fjernende sig, som om han følte frygt for at være hende så nær. Han syntes på samme tid tiltrukket og frastødt, som når man stirrer ned i en brønd og søger at klargøre sig et ansigt …

Nej! der var ingen tvivl, denne gang havde han genkendt hende. Det var den samme pastelagtige hudfarve og de samme øjne, hvis store, mørke pupiller lå som indfattede i perlemor. Og mens han gik bagved hende, så han, at også hendes hår, der stak frem under sløret og den sorte hat, havde samme gyldne farve, som rav, som silkeormens kokon eller som flydende guld. Den samme disharmoni mellem øjnenes mørke nat og hårets flammende sol.

Var det ham, der var ved at gå fra sans og samling, eller var det hans øjes nethinde, der i sin anstrengelse for at fremkalde den afdødes billede til sidst indbildte sig at se hende mellem de forbispadserende? Mens han søgte at fremmane hendes ansigt for sin erindring, viste her sig pludselig en kvinde, der lignede hende som den ene dråbe vand den anden. Hvor forvirredes han ikke ved dette syn! Hvor forunderlig, næsten forfærdende, virkede ikke denne vidunderlige lighed!

Og alt: hendes gang, hendes højde, hendes legemes rytme, hendes ansigtsudtryk, hendes øjne, ikke alene deres form og farve, men også deres afspejling af det indre sjæleliv – alt det havde han fået tilbage, det var opstået fra de døde og levede!

Som en søvngænger blev Hugues ved at følge efter hende gennem de tågede gaders labyrint, uden at vide hvorfor og uden at tænke. Pludselig, mens han var blevet lidt tilbage, blev hun borte for ham et sted, hvor flere gader krydsede hinanden. Han kunne ikke mere få øje på hende – hun var og blev borte, forsvundet i en eller anden af de snørklede gyder.

Han standsede, så sig om til alle sider, og med tårer i øjnene søgte han at udspejde det tomme rum …

Åh! hvor hun dog havde lignet den døde!

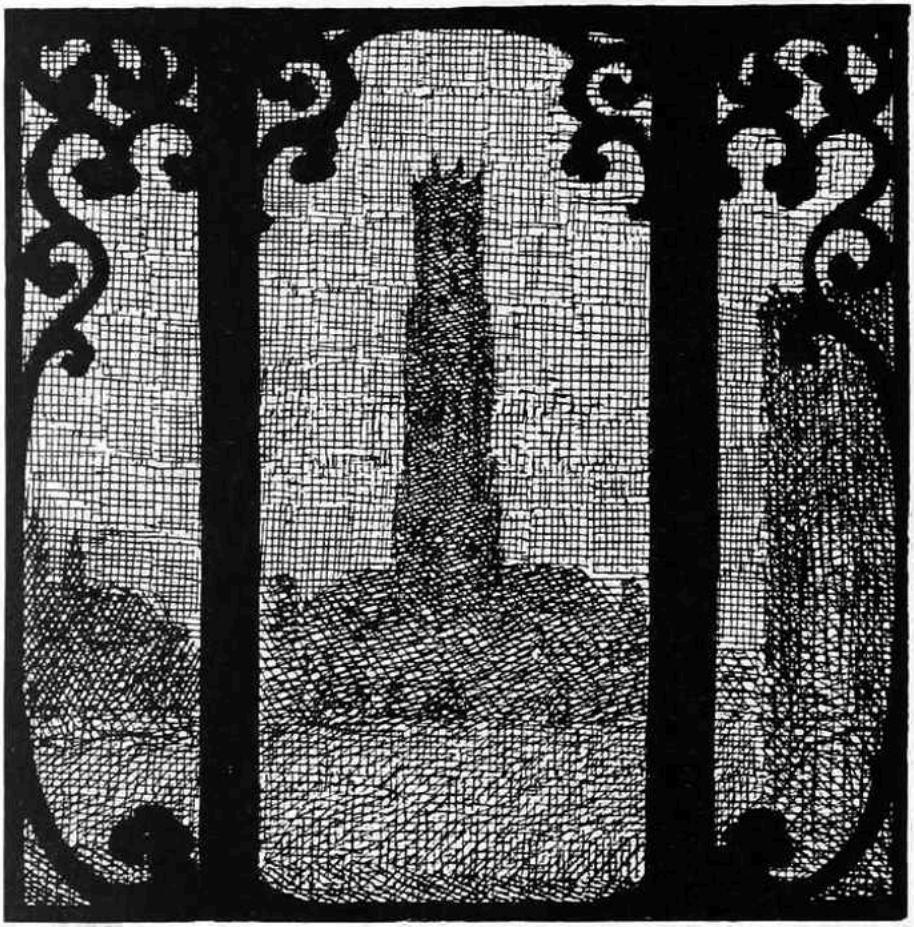

3

Hugues følte sig meget oprevet efter dette møde. Når han nu tænkte på sin hustru, så han altid den ubekendte fra hin aften for sig; hun gjorde hans erindring til virkelighed, gav den nøjagtig form. Ved at genkalde sig hende, så han den døde endnu mere levende for sig.

Og når han i stum tilbedelse ville kysse den opbevarede hårfletning eller standsede rørt foran et af hendes portrætter, sammenlignede han uvilkårligt dette billede med den ubekendte. Hvilken hemmelighedsfuld lighed mellem disse to ansigter! Det var, som om den medlidende skæbne havde villet hjælpe på hans hukommelse, havde villet se gennem fingre med hans glemsomhed ved at skænke ham et nyt billede i stedet for det, som falmede, skørnet og gulnet af tiden.

Hugues kunne nu atter se den døde tydeligt for sig. Han behøvede kun at fremkalde i sin erindring den gamle kaj i mørkningstimen fra forleden aften for at hensynke i betragtning af den unge kvinde, som dér var kommet ham i møde i den afdødes skikkelse. Han havde ikke mere nødig at fordybe sig i minderne fra de svundne år. Det var ham nok at tænke sig et par aftener tilbage; det var blevet så let og så ligetil. Hans øje havde optaget det kære ansigt på ny; det friske aftryk var smeltet sammen med det gamle, de havde gensidig styrket

hinanden og derved skabt en lighed, der var skuffende, næsten som en virkelig tilstedeværelse.

De nærmest følgende dage følte Hugues sig ganske som hjemsøgt af spøgeri. Der levede altså virkelig en kvinde, der i et og alt lignede den kvinde, han havde mistet. Blot ved at se hende gå forbi på gaden, havde han et øjeblik troet, det var den døde, der var vendt tilbage til livet og atter kom ham i møde som i gamle dage. Hun havde haft de samme øjne, den samme hudfarve, det samme hår, alt havde lignet. Hvilket mærkeligt lune af naturen og af skæbnen!

Han ønskede at gense hende. Måske skulle det aldrig lykkes, men kun det at vide hende i nærheden, at vide der var en mulighed for at møde hende, virkede således på ham, at han følte sig mindre ensom og mindre som enkemand. Og var han nu også i sandhed enkemand? Var hans hustru ikke bare rejst bort, for om kort tid at vende tilbage?

Når han atter så den ubekendte, der lignede hende, ville han søge at indbilde sig, det var den døde selv, han mødte. I håb om at gense hende gik han de følgende aftener ved det samme klokkeslæt derhen, hvor han første gang havde mødt hende. Han fulgte den gamle kaj med dens sortsmudsede gavle og klosterlignende vinduer, bag hvis musselinsgardiner ubeskæftigede damer med let vakt nysgerrighed udspionerede hans kommen og gåen. Han fordybede sig i de uddøde gader og i de krogede stræder, hvor han håbede, hun pludseligt skulle vise sig ved en eller anden omdrejning.

En hel uge forløb således i forgæves venten. Han var allerede mindre optaget af det, da han en mandag – netop samme dag som da de første gang mødtes – så hende komme imod sig med

sin let vuggende gang. Han genkendte hende øjeblikkelig, og ligheden forekom ham endnu mere slående, endnu mere fuldendt og forfærdende end første gang.

Det var, som fik sindsbevægelsen hans hjerte til at stå stille, som skulle han dø. Blodet susede for hans øren, og for hans øjne svævede en tåge af gennemsigtige stoffer, brudelin og hvidklædte kommunikantinder. Og ganske tæt ved den mørke silhuet af skikkelsen, der gled imod ham.

Den unge kvinde lagde mærke til hans forvirring og så forbavset på ham. Åh! dette blik, som en stjerne, der træder frem fra tilintetgørelsens mørke. Dette blik, som han aldrig havde troet at skulle gense, som han mente forsvundet fra jorden, det følte han nu rettet imod sig, blidt og roligt som et kærtegn, blomstrende på ny. Et blik, der var vendt tilbage fra det ukendte, genopstået fra graven, således som Lazarus måtte have set på Jesus, da han blev opvakt fra de døde.

Hugues følte sig modstandsløst tiltrukket, ført af sted i dette overnaturlige syns kølvand. Den døde stod dér foran ham: hun gik; hun fjernede sig. Han måtte gå efter hende, nærme sig hende, beruse sig i disse genfundne øjne, på ny tænde sit livsmods flakkende kærte ved hendes hårs lysende solflamme. Uden betænkning måtte han følge hende, om det så skulle være gennem hele byen, om det så skulle være til verdens ende.

Han havde ikke brugt sin fornuft; men var fulgt mekanisk bagefter hende, denne gang ganske tæt ved, dirrende af angst for at hun atter skulle blive borte for ham i denne gamle bys væv af snirklede gader.

Ikke et øjeblik faldt det ham ind, hvilken abnorm handling det var fra hans side: at følge efter en dame. Nej! Alt andet! Det

var jo *sin* hustru, han fulgte, som han ledsagede på denne mørkningstur og som han ville følge, om det så skulle være til graven.

Som dragen af en magnet blev Hugues ved at vandre efter den ubekendte. Han gik som i drømme, snart bagved, snart ved siden af hende, uden at lægge mærke til at de havde forladt de ensomme kajer og at de nu var kommet ind i gaderne med de oplyste butikker, midt ind i byen på *la Grand' Place*, hvor den forgyldte urskive på hallernes kæmpemæssige, sorte vagttårn lyste svagt i det tiltagende mørke.

Den unge, slanke kvinde drejede ind i *Rue Flamande* med dens gamle gavle, der er udskårne og prydede som skibsstævne. Hun gik hurtigt, som om hun ønskede at blive sin forfølger kvit, og hendes skikkelses silhuet tegnede sig tydeligt, hver gang hun kom forbi et oplyst butiksvindue eller en gadelygte.

Pludselig så Hugues hende skrå over gaden henimod teatret, hvis indgange stod åbne, og gå ind dér.

Hugues standsede ikke … Han følte sig viljeløst ført med, som en klode, der tiltrækkes. Også sjælens bevægelser er regelbundne. Som noget selvfølgeligt gik han ind bagefter i forhallen, hvor mængden strømmede til. Men synet var forsvundet. Han kunne ikke nogetsteds få øje på den unge kvinde, hverken blandt publikum, der stod i række ved billethullet, eller på trapperne. Gennem hvilken gang, gennem hvilken sidedør var hun dog blevet borte? For der var ingen fejltagelse mulig, han havde set hende gå ind. Hun skulle uden tvivl i teatret. Om et øjeblik ville hun være inde i salen. Hun sad måske allerede i en af parkettets lænestole eller i en loges rødlige mørke. Finde hende! Gense hende! Betragte hende en

hel aften igennem! Han blev både hed og kold ved tanken om det. Det løb helt rundt for ham. Men tage sig sammen og kæmpe imod påvirkningen, faldt ham aldeles ikke ind. Og uden at tænke på, hvor mærkeligt han havde opført sig hele den sidste time, hvor ufornuftigt hans nye forehavende var eller hvor påfaldende det ville være, når han, der altid gik klædt i dyb sorg, viste sig i teatret, gik han lige hen, købte en parketbillet og trængte ind på tilskuerpladsen.

Hurtigt lod han sit blik glide hen over gulvets stolerader, parterrets loger, balkonen og de øvre gallerier, der stærkt oplyste lidt efter lidt fyldtes med tilskuere. Han fandt hende ikke, blev igen bragt ud af fatning, bedrøvet og urolig. Hvilket lunefuldt spil drev ikke skæbnen med ham! Et ansigt, der som en hallucination kun viste sig for atter at forsvinde! Kun kom til syne som månen, der glimter frem for i næste øjeblik at blive borte mellem skyer. Han ventede og så sig endnu en gang om efter hende. Nogle forsinkede tilskuere skyndte sig under klapren med døre og stolesæder at nå deres pladser.

Kun hun viste sig stadig ikke.

Han begyndte at angre sin overilede handling, så meget mere som publikum med forundring havde lagt mærke til hans nærværelse og rettede deres kikkerter med en sådan påtrængenhed imod ham, at han ikke kunne undgå at opdage det. Han levede ganske vist tilbagetrukket uden at stifte bekendtskab eller søge omgang med nogen; men i denne provinsby med sine få indbyggere, der intet har at bestille, og hvor alle kender hinanden, udspionerer man enhver nyankommen og sladrer sammen om ham. Alle kendte således

Hugues Viane af udseende, vidste, hvem han var, og havde ladet sig fortælle om hans dybe sorg.

Det vakte derfor røre at se ham i teatret. Det var næsten som afslutningen på en legende, og en triumf for de ondskabsfulde, der altid havde trukket på smilebåndet, når man talte om den utrøstelige enkemand.

Og denne publikums dom, der ligesom udstrålede fra mængden, meddelte sig til selve dens genstand. Hugues fik en pludselig fornemmelse af at opføre sig på en uværdig måde, af at være troløs mod et aflagt løfte. Det forekom ham, som tilføjedes der hans ægteskabelige dyrkelses hellige kar en første, lille revne, gennem hvilken hans smerte, der hidtil havde været så vel bevaret, dråbevis ville sive ud og svinde helt bort.

Imidlertid var orkestret begyndt på ouverturen til den opera, der skulle opføres. Fra sin sidemands program vidste han, at det var: *Robert le Diable*, en af disse gammeldags operaer, der næsten uvægerligt hører til provinsscenernes repertoire. Violinerne gennemspillede nu de første takter.

Hugues følte sig endnu mere urolig til mode.

Efter sin hustrus død havde han ikke hørt musik. Han var bange for instrumenternes klang. Blot ved på gaden at lytte til en lirekasses trangbrystige, skrattende toner, fik han tårer i øjnene. For slet ikke at tale om orgelmusikken i *Notre-Dame* eller i *Sainte-Walburge* om søndagen, der syntes ham at sænke sine lydbølger ned over menighedens hoveder som sorte fløjls sørgedraperier.

Operamusikken gjorde ham blød om hjertet; buestrøgene angreb hans nerver. Hans øjelåg begyndte at dirre. Hvis han nu kom til at græde igen? Han var lige ved at gå, da en besynderlig

tanke fo'r ham gennem hovedet: den kvinde, han for et øjeblik siden i et anfald af vanvid og på grund af hendes for ham så velgørende lighed havde fulgt til dette sted, var ikke her, det var han sikker på. Og han havde dog set hende gå ind i teatret. Når hun altså ikke fandtes på tilskuerpladsen, ville hun måske inden ret længe komme til syne på scenen?

Alene tanken om det oprørte og pinte ham som en vanhelligelse. At skulle se det ansigt, hvis lighed med hans egen hustru kun ville blive endnu stærkere fremhævet af sminkens og rampens kunstige lys. Hvis den kvinde, han havde forfulgt og som så pludseligt var forsvundet uden tvivl ind ad en eller anden sidedør til brug for personalet, hvis hun var skuespillerinde og han skulle se hende komme ind for at synge og spille komedie? Åh! hendes stemme? Ville også den, for at fortsætte den djævelske lighed, være den samme – denne dybe, metalklingende stemme, som sølv, hvori der er blandet lidt malm, og som han aldrig, aldrig siden havde hørt!

Hugues følte sig ude af sig selv ved den blotte mulighed af et sådant spil af skæbnen. Det ville være at sætte kronen på værket. Og han ventede fuld af bange anelser om at have gættet rigtigt.

Den ene akt spilledes til ende efter den anden, uden at hun viste sig. Han opdagede hende ikke mellem sangerinderne og heller ikke blandt koristinderne, der var malede og sminkede som voksdukker. Ligegyldig over for selve handlingen havde han bestemt sig til at gå efter scenen med nonnerne, hvor kirkegårdsdekorationen atter havde fået ham til at falde tilbage i sine mørke gravtanker. Men pludselig under opstandelsesrecitativet, da danserinderne, der forestiller de

genopvakte klostersøstre, går frem i en lang række, da Helene, vakt til live, rejser sig fra sin grav og, idet hun bortkaster ligklædet og nonnedragten, står op fra de døde, følte Hugues en heftig sindsrystelse, som et menneske, der fra en knugende drøms mørke træder ind i en festsal, hvis vuggende lyshav sitrer og blænder hans glippende øjne.

Ja! det var hende! Hun var altså danserinde! Men det skænkede han ikke en tanke. For ham var det virkelig den døde, der var steget ned fra sin sarkofag, det var hans afdøde hustru, der nu smilede til ham dér langt borte og som nærmede sig med udstrakte arme.

Og netop således var ligheden endnu mere slående, så fuldstændig at han kunne briste i gråd over det: øjnene, hvis dæmrende nat tuschmalingen fremhævede, og det skinnende hår, hvis gyldne lød ikke var til at skelne fra den andens …

Betagende, overnaturlige, flygtige syn, for hvilket tæppet snart efter sænkede sig.

Som hallucineret vendte Hugues tilbage langs kajerne. Hans hoved brændte. Han var dybt bevæget og dog strålende glad. Det var for ham, som skimtede han stadig det vidunderlige drømmesyn, som gled det ustandseligt frem bag nattens mørke forhæng … Ligesom doktor Faust så han foran sig et tryllespejl, hvori en himmelsk kvindeskikkelse åbenbarede sig!

4

Hugues var ikke længe om at skaffe sig oplysninger om hende. Hun hed Jane Scott og hendes navn stod trykt med udhævede bogstaver på plakaterne. Hun boede i Lille, men kom to gange om ugen til Brügge sammen med det selskab, hvortil hun hørte.

Danserinder er nu en gang ikke bekendte for deres strenge dyd, og en aften, da han fristet af den dårende lighed var fulgt efter hende, tog han mod til sig og tiltalte hende.

Hun svarede uden at syntes overrasket, ganske som om hun havde ventet det, og lyden af hendes stemme rystede Hugues i hans sjæls inderste. Også stemmen lignede! Det var fuldstændig den dødes stemme, som han hørte igen, en stemme af samme farve, med samme dybe metalklang. Lighedens dæmon drev sit spil med ham! Eller er der da en hemmelig harmoni til stede i de forskellige ansigter, således at stemmens klangfarve korresponderer med øjnenes og hårets farve?

Hvorfor skulle hun ikke også være i besiddelse af den afdødes stemme, når hun dog havde hendes store, mørke pupiller, der lå som indfattede i perlemor, og hendes sjældne, gyldne hår af en schattering, man ikke skulle tro, der fandtes mage til? Ved at se hende på så nært hold, var det ham umuligt at opdage den mindste forskel mellem de to kvinder: den døde og den levende.

Hugues følte sig helt forvirret. Om det så var hendes hud, havde den bevaret sin naturlige friskhed til trods for pudder, sminke og den hede, rampelyset udstråler. Heller ikke hendes påklædning og manerer røbede balletdamen: hun bar et enkelt toilette, og der var noget tilbageholdende og kvindeligt over hele hendes optræden.

Hugues mødte hende flere gange på ny og talte med hende. Det trylleri, der lå i den absolutte lighed, begyndte at virke. Han havde dog holdt sig borte fra teatret. Den første aften havde skæbnen i et elskværdigt lune overlistet ham og drevet ham derind. Og hvad var rimeligere, end at den kvinde, der skulle træde ind i hans tilværelse som et spejlbillede af hans afdøde hustru, første gang måtte vise sig for ham som én, der er opstanden fra de døde og stiger ned fra sin sarkofag, mens månen skinner over et eventyrlandskab.

Men for fremtiden ville han ikke forestille sig hende således. Hun var den døde, der atter var blevet en kvinde af kød og blod, og som havde genoptaget sit liv i skjul for omverdenen, klædende sig i stilfærdige stoffer. Og for at bevare troen på dette blændværk, ville Hugues kun se danserinden i hendes dagligdragt, hvor ligheden mellem de to kvinder var fuldkommen.

Han besøgte hende nu ofte på hotellet, hvor hun tog ind, når hun medvirkede på teatret. Til at begynde med nøjedes han med hendes ansigts husvalende, skuffende lighed. Han spejdede efter den afdødes træk hos hende, og han kunne sidde længe og betragte hende med smerteblandet glæde, idet han søgte at indprente sig hendes munds linjer og form, hendes hår, hendes hudfarve, for altid at kunne se dem for sit indre

øje … Det var, som stirrede han ned i en brønd, og se! et billede stiger op fra dybet, indtil det ligger indfattet i vandspejlet. Den døde flade er blevet levende!

For også at narres af hendes stemme, lukkede han somme tider øjnene og lyttede til den, når hun talte. Han inddrak dens klang, der var så fuldstændig lig den andens, blot en smule sløret, som med sordine. Det var, som hørte han sin hustru tale bag et forhæng.

Fra den første aften han havde overværet Janes optræden på scenen, var der dog én ting, som stadig dukkede op i hans erindring og som bragte uro i hans sind: han havde set hendes nøgne arme, hendes hals og ryggens fint svajede linje og forestillede sig hende ofte nu således til trods for hendes højhalsede dragt.

Han blev grebet af en sanselig nysgerrighed. Med hvilken lidenskab må ikke to elskende mødes, der længe har været adskilte! Og var der ikke her kun tale om en fraværelse, siden han havde genfundet den samme kvinde?

Mens Hugues betragtede Jane, tænkte han på sin afdøde hustru, på deres kys, deres favntag. Han ville indbilde sig, at det var hende, der gav sig hen til ham. Hvad der syntes endt for stedse, skulle begynde på ny. Og det uden at være troløs mod den døde, fordi det jo var hende, han stadig elskede, hendes læber, der mødte hans i denne fuldendte efterligning.

Hugues lærte således uhyggelige og voldsomme nydelser at kende. Hans lidenskab var for ham ingen vanhelligelse. De to kvinder smeltede for hans bevidsthed sammen til én – ét væsen, som han havde mistet og igen fået tilbage, som han

tilbad nu som før, de samme øjne, det samme hår, ét og samme legeme, som han vedblev at være tro.

Hver gang Jane kom til Brügge, opsøgte Hugues hende enten før eller efter forestillingen. Det var særlig i de stille midnatstimer, han holdt af at være hos hende. Og til trods for det, der øjeblikkelig faldt i øjnene: hans uforandrede sørgedragt og hotelværelsernes uhygge, lykkedes det ham lidt efter lidt at leve sig ind i den overbevisning, at de onde år aldrig havde været til, og at det var i hjemmets lune rede, han sammen med sin hustru nød sin kærligheds vår.

Disse blide aftener: inden fire vægge, når stilheden, den dybe, indre fred sænker sig ned over to mennesker, som har fundet hinanden! De har glemt alt udenfor: de mørke kroge, de kolde ruder, regnen, der strømmer ned, vinteren, klokkespillet, der fortæller om timernes gang – deres øjne hviler i hinandens, modstandsløst tiltrukne ligesom natsværmerne, der flagrer om lyset.

Sådanne aftener følte Hugues sig som genfødt … Alt er glemt! Alt begynder på ny! Tiden rinder sagte, jævnt nedad, på et leje uden sten … Det er, som lever man allerede i evighedens nu.

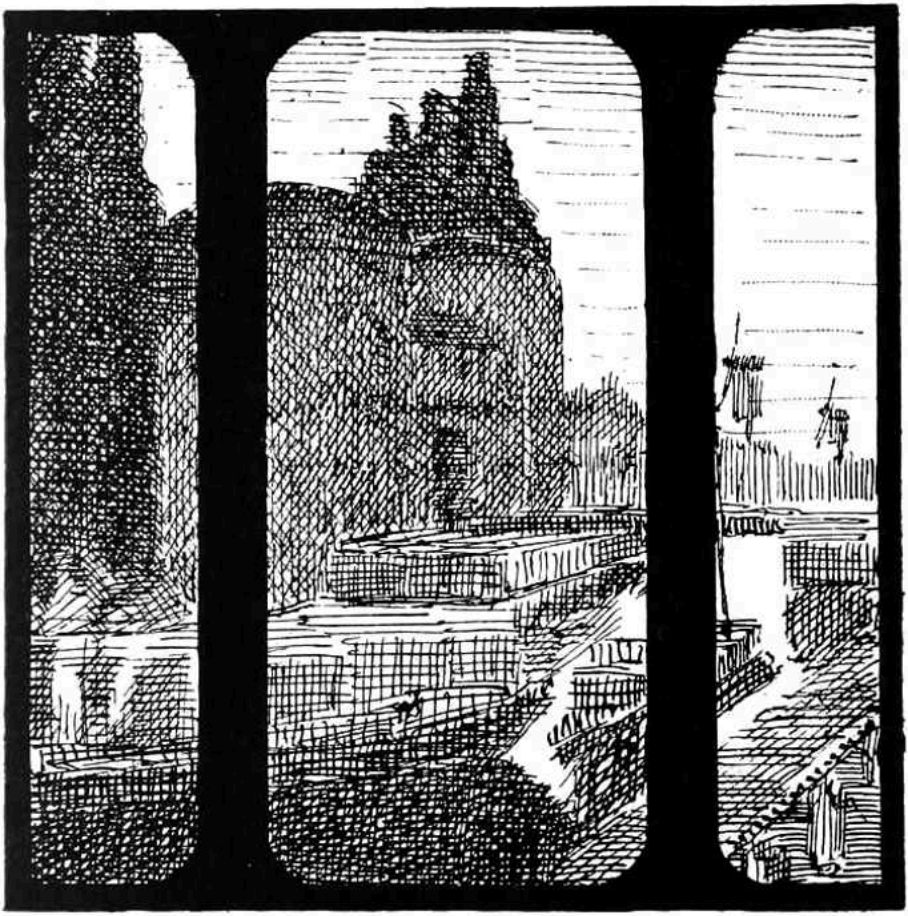

5

Hugues lejede en bolig til Jane i et venligt hus i udkanten af byen, hvor der er grønne engdrag med vejrmøller. Han havde samtidig fået hende til at opgive teatret, så at han altid kunne have hende i Brügge helt for sig selv. Ikke et øjeblik var det faldet ham ind, at der kom til at hvile et let komisk skær over en mand, der i hans alder, efter en så utrøstelig og almenkendt sorg, gik hen og forgabede sig i en danserinde. I virkeligheden var han slet ikke forelsket i hende. Hele hans attrå gik ud på for evigt at fastholde dette dragende spejlbillede af den døde. Når han tog Janes hoved mellem sine hænder og trak det til sig, var det for i hendes øjne at genfinde et eller andet, som han havde set i sin hustrus øjne: en nuance, et genskin, noget vidunderlig smukt, steget op fra sjælens dyb ligesom en blomst, der svømmer i vandfladen med sine rødder dybt nede – og som måske også ville åbenbare sig her.

Det kunne også falde ham ind at løse hendes hår og lade det strømme ned over hendes skuldre, for i tankerne at sammenligne det med den afdødes hår, for ligesom at blande det med det og flette de to uløseligt sammen.

Jane fattede ikke Hugues' mærkelige optræden eller grunden til, at han sad så tavs og stirrede på hende.

Hun mindedes nok fra deres bekendtskabs første tid, hvor bestyrtet og bedrøvet han var blevet ved at høre, at hendes hår var farvet, og med hvilken ængstelig omhu han senere havde våget over, at hun vedligeholdt den samme farvenuance.

"Jeg kunne have lyst til at holde op med at farve mit hår," havde hun sagt en dag.

Han var blevet aldeles fortvivlet over det og havde tryglet hende om at beholde det lyse guldhår, som han elskede så højt. Og alt imens havde han taget fat i håret, kærtegnet det og begravet sine fingre i det, som en gnier, der genfinder sin tabte skat.

Og han havde fremstammet nogle usammenhængende sætninger: "Du må ikke forandre noget … jeg elsker dig netop således, som du er! Du ved ikke og du vil aldrig få at vide, hvad dit hår betyder for mig …"

Det havde været, som om han ville sige mere, men pludselig var standset på nippet til at røbe sin hemmelighed.

Efter at være flyttet til Brügge modtog hun daglige besøg af ham. Som regel kom han i skumringen og blev da undertiden for at spise til aften sammen med hende, skønt hans gamle tjenestepige, Barbe, blev gnaven over det og dagen efter gav ondt af sig, fordi hun til ingen nytte havde ventet på ham med maden. Barbe lod, som hun troede på hans forsikring om at have spist på en restaurant; men i sit stille sind gjorde hun sig sine egne tanker. Hun forstod ikke mere sin herre, der tidligere altid havde været et hjemmemenneske med punktlige vaner, mens han nu som oftest var ude.

Hugues plejede at besøge Jane i mørkningstimerne, dels fordi han af gammel vane foretrak at gå ud på denne tid og dels

for at der ikke skulle blive lagt for meget mærke til, at han altid rettede sine skridt mod den samme bolig, som han med forsæt havde valgt i et øde kvarter af byen. Han skammede sig aldeles ikke overfor sig selv eller følte det som noget, han behøvede at rødme over, fordi han kendte bevæggrunden, det der skjulte sig bagved denne overføring af hans kærlighed på Jane, og som ikke alene måtte tjene ham til undskyldning men også skænke ham frifindelse og oprejsning overfor den døde, ja selv overfor Gud. Men det gik ikke an at glemme provinsbyens snerpethed: og er det for øvrigt muligt ikke at bryde sig den mindste smule om den offentlige mening, dens fjendskab eller dens agtelse, når man ustandseligt føler alles øjne hvile på sig, næsten som en legemlig berøring?

I særdeleshed i dette katolske Brügge med dets strenge sæder. Det er, som udstråler der fra de talløse klostre en foragt mod al kødets lyst, en smittende forherligelse af al kyskhed. På hvert gadehjørne støder man på skabe af træ og glas, hvori madonnaer i fløjlskåber, omgivet af falmede papirsblomster, holder et oprullet stykke papir i hånden, hvis tekst forkynder: "Jeg er den ubesmittede jomfru."

Lidenskaberne, samlivet udenfor ægteskab bliver i Brügge betragtet som en ryggesløs gerning, som vejen der fører til Helvede, som en synd mod det sjette og niende bud, som noget de bodfærdige kun vover at hviske frem i skriftestolene, forvirrede og rødmende af skam.

Hugues kendte denne strenge levevis i Brügge og ville undgå at udæske den. Men i sådan en lille by kan intet skjules, alt siver ud. Det varede ikke længe, før han sig selv uafvidende vakte en from harme. Når nu troen forarges, udtrykker den sig gerne

ved spot. Således udlér og håner katedralen Djævelen gennem sine fantastiske figurers groteske masker.

Da forholdet mellem danserinden og den sørgende enkemand blev bekendt, blev Hugues uden at ane det til en fabel for hele byen. Ingen var uvidende om det: der sladredes fra dør til dør af mangel på anden beskæftigelse. Bagtalelsen løb rundt og blev modtaget med slet skjult nysgerrighed; den voksede og trivedes som græsset, der skyder op mellem brostenene i alle døde byer.

Man morede sig så meget mere over dette eventyr, som man havde kendt hans store fortvivlelse, hans sorg, hvori der ingen lyspunkter gaves, alle hans tanker, ene og alene plukkede og bundet som en krans af blomster til en grav. Nu så man, hvorledes den sorg, man havde troet skulle vare evindelig, var endt.

Alle som én var de blevet ført bag lyset af det, ikke mindst han selv, den stakkels enkemand, som naturligvis var faldet i kløerne på et slet fruentimmer. Hun var såmænd godt kendt. Når man så hende på gaden, puffede man smilende til hinanden, let forargede over hendes rolige, tilbageholdende mine, som man fandt passede dårligt til hendes udfordrende gang og hendes iøjnefaldende gule hår. Man vidste endda, hvor hun boede, og at enkemanden hver aften besøgte hende. Der manglede kun lidt i, at man også kunne fortælle, på hvad tid han kom og hvilken vej han fulgte …

De nysgerrige borgermadammer havde ikke noget bedre at tage sig til i de lange eftermiddagstimer end at sidde ved vinduerne og udspejde ham i de gadespejle, der findes udenpå hvert hus i Brügge. Disse små spejle, som man med rette har

givet navn af *spioner*, og som i deres skrå glas gengiver alt, hvad der rører sig på gaden, disse snarer, der lyser i solskinnet og som umærkeligt opsnapper de forbispadserendes mindste bevægelser, deres smil, deres skiftende ansigtsudtryk – for at kaste det alt sammen tilbage ind til vedkommende, der sidder på lur.

Takket været disse forræderiske spejle lærte man hurtigt Hugues' hele færden og omgang med Jane at kende lige til de mindste enkeltheder. Den indbildning, han levede i og de naive forholdsregler, han tog ved kun at besøge hende i de sene aftentimer, gav dette forhold, som til at begynde med havde vakt forargelse, et komisk anstrøg. Forargelsen opløste sig i latter.

Hugues anede intet. Han vedblev med at gå ud i skumringen og gjorde med vilje lange omveje for at nå den ganske nært liggende forstad.

Hvor langt mindre sørgelige var ikke disse mørkningstimer nu! Han gik gennem byen over de hundredårige broer, langs de uddøde kajer, hvor vandet sukkede som i et fængsel. Klokkerne ringede i aftendæmringen for at forkynde en eller anden sjælemesse, der skulle læses den følgende dag. Åh! Disse klokker, der kimede af alle kræfter, og dog allerede så uendelig fjerne – forekom det ham – som var det ikke her de klemtede, som lød der langt borte fra en hendøende genklang …

Hugues lyttede ikke mere til tagrendernes melankolske dryp, han så ikke mere vandet, der siver ud under brohvælvingerne som kolde tårer, han hørte ikke mere poplernes sagte skælven, der lyder som en kildes ustandselige, trøstesløse klage – for han opfattede ikke længere disse udtryk for de døde tings smerte.

Han så ikke mere, at byen lå stivnet, indsvøbt som en mumie i kanalernes tusinde smalle bånd.

Byen, det døde Brügge, indgød ham nu kun en let, forbigående sørgmodighed, og han gik fuld af trøst og forhåbning gennem dens stille gader, som om også Brügge havde rejst sig af sin grav, og nu viste sig for ham, enkemanden, som en ny, levende by i den forriges lignelse.

Og på disse vandringer til Janes bolig gjorde han sig ikke den mindste bebrejdelse, følte ikke et øjeblik det ynkelige i at have opgivet sin dybe sorg eller det nedværdigende i denne parodi på en sand, stor kærlighed – ikke en gang det lille kuldegys, som gennemrisler en enke, der for første gang smykker sit sørgeflor eller sit sorte kashmirs sjal med en rød rose.

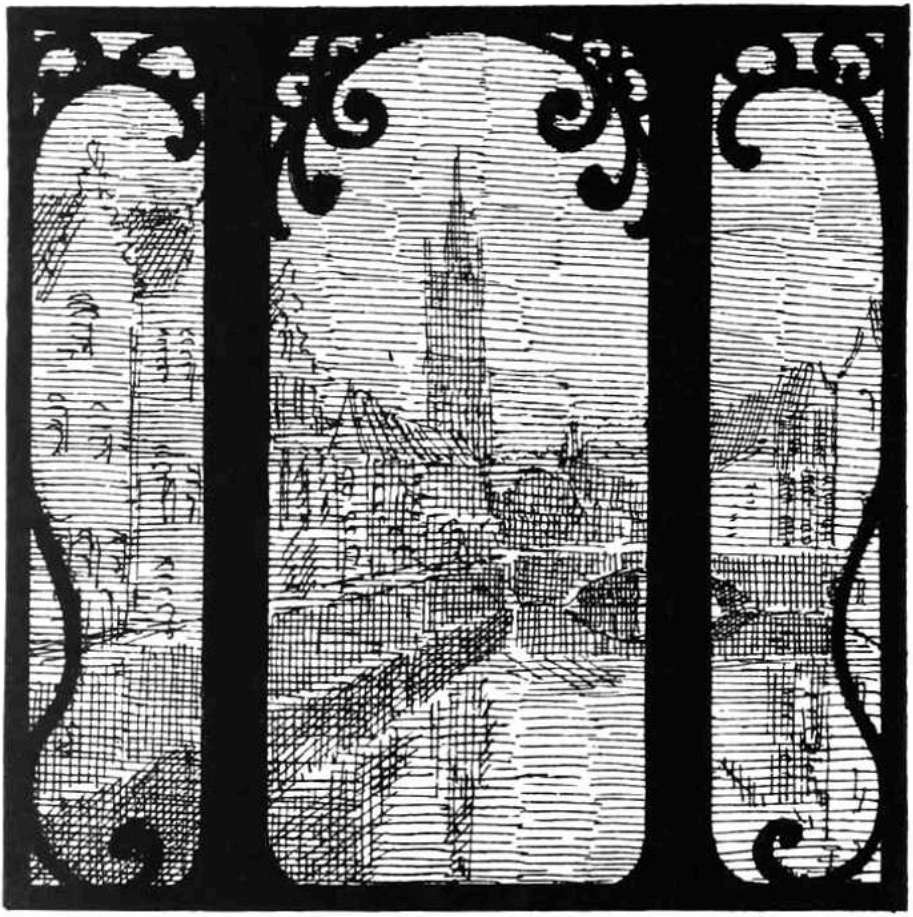

6

Hugues henfaldt i grublerier over lighedens ufattelige magt. Den står i forbindelse med to modsætninger i den menneskelige natur: vanen og trangen til fornyelse. Vanen, som er tilværelsens lov, dens sande rytme. Hugues havde prøvet dens magt i en yderlig grad på grund af sin håbløse skæbne. Efter at have levet ti år sammen med en så højt elsket kvinde, kunne han slet ikke undvære hende, men måtte ustandselig lade sine tanker kredse om hende, nu hun var borte, og søge hendes billede hos andre.

På den anden side bunder trangen til fornyelse lige så dybt i den menneskelige natur. Først gennem modsætningen lærer man at skatte sundhed såvel som lykke. Også kærligheden består kun som følge af en evig fornyelse af sit eget væsen.

Men nu er det netop ligheden, som forsoner disse modsætninger i os, som udjævner forskellen mellem dem og får dem til at løbe sammen i et ubestemmeligt punkt. Ligheden er vanens og fornyelsens horisontlinje.

For kærlighedens vedkommende ytrer den sig på en særlig udsøgt måde: ved den tiltrækkende ynde, som en ny kvinde ejer, der ligner den fordums elskede!

Hugues, som ensomheden og smerten allerede for lang tid siden havde gjort yderst modtagelig for disse sjælens nuancer,

nød dette forfinede bedrag i stedse voksende grad. Var det for øvrigt ikke også for at tilfredsstille en medfødt trang til at opspore disse attråværdige indre ligheder, at han havde bosat sig i Brügge, så snart han var blevet enkemand?

Han besad, hvad man kunne kalde "lighedens sans", en skrøbelig, sygelig bisans, der på en uforklarlig, hemmelighedsfuld måde bragte sammenhæng indbyrdes mellem tingene. Som en usynlig "flyvende sommer" spandt den slægtskabets bånd mellem træernes stammer og skabte ligesom en trådløs telegraf mellem hans sjæl og de høje, sorgmættede tårne.

Det var derfor, han havde udvalgt sig Brügge, dette Brügge, som havet, dets store lykkebringer, havde trukket sig tilbage fra og efterladt som en trøstesløs enke.

Allerede heri havde der været et udgangspunkt for lighedens vidunderlige magt, men også hans hele tankesæt stemmede overens med denne den fornemste af de grå byer.

Hvor tungsindige virker ikke disse askegrå gader i Brügge, hvor det er, som var hver dag Allehelgensfest! Dette ubestemmelige grå, der er som blevet til ved en blanding af nonnernes hvide hovedsæt og præsternes sorte dragter, ved en ustandselig og smittende farveovergang. Hvilken grå mystik! Hvilken evig halvsorg!

Over alt en uendelig skiften af farvetoner i husenes facader: hos nogle er murværket bleggult, spillende i det grønlige, eller stenene er smuldret og fugerne udspækket med kalk; tæt op af står der andre, sorte, som dystre kultegninger eller som forbrændte ætsninger, hvis sodfarver hjælper med til at udjævne nabohusenes lyse toner, således at det hele alligevel

samler sig til én fremherskende grå tone, som strømmer, flyder og forplanter sig ud fra de snorlige husrækker.

Også kirkeklokkerne har en mørk klangfarve; eller deres sang lyder dæmpet, som opløst i rummet, med en grå brusen, der langsomt fortoner sig, kastes tilbage, bølger henover kanalernes vand.

Selve vandet har den samme grå helhedstone, trods de mange genskær: en stump blå himmel, tagenes teglsten, de vuggende svaners snehvidhed, poplernes grønne løv – alt smelter sammen til en stille glidende, farveløs flade.

Der ytrer sig her ved et mirakel af klimaet en gensidig tiltrækning af stoffets bestanddele, en eller anden kemisk proces i atmosfæren, som ophæver virkningen af de alt for stærke farver og som fører dem tilbage til en drømmens enhed, til en træg, grå blanding.

Det er som den hyppige tåge, de nordlige himles slørede lys, kajernes granit, de stadige regnskyl, klokkernes melodiske overgange ved at blandes sammen har fået indflydelse på luftens farve – lige såvel som de svundne tiders aske, det fine sand fra de henrundne års timeglas, der langsomt og stille dynger sig op.

Det var derfor at Hugues havde trukket sig tilbage til Brügge for umærkeligt og sikkert at føle sin sidste viljekraft blive begravet og udslettet under dette evighedens støv, således at også hans sjæl blev grå, fik samme farve som byen.

Og nu havde atter denne lighedens sans på en uventet og forunderlig måde gjort sig gældende. Ved hvilken skæbnens tilskikkelse var der dog i dette Brügge, så fjernt fra alle hans

slumrende minder, pludselig dukket det ansigt op, der skulle kalde dem alle til live igen?

Hvorledes det nu end forholdt sig med dette mærkelige træf, hengav Hugues sig for fremtiden ganske til fortryllelsen ved Janes lighed med den døde, ligesom han tidligere havde beruset sig i ligheden mellem ham selv og byen.

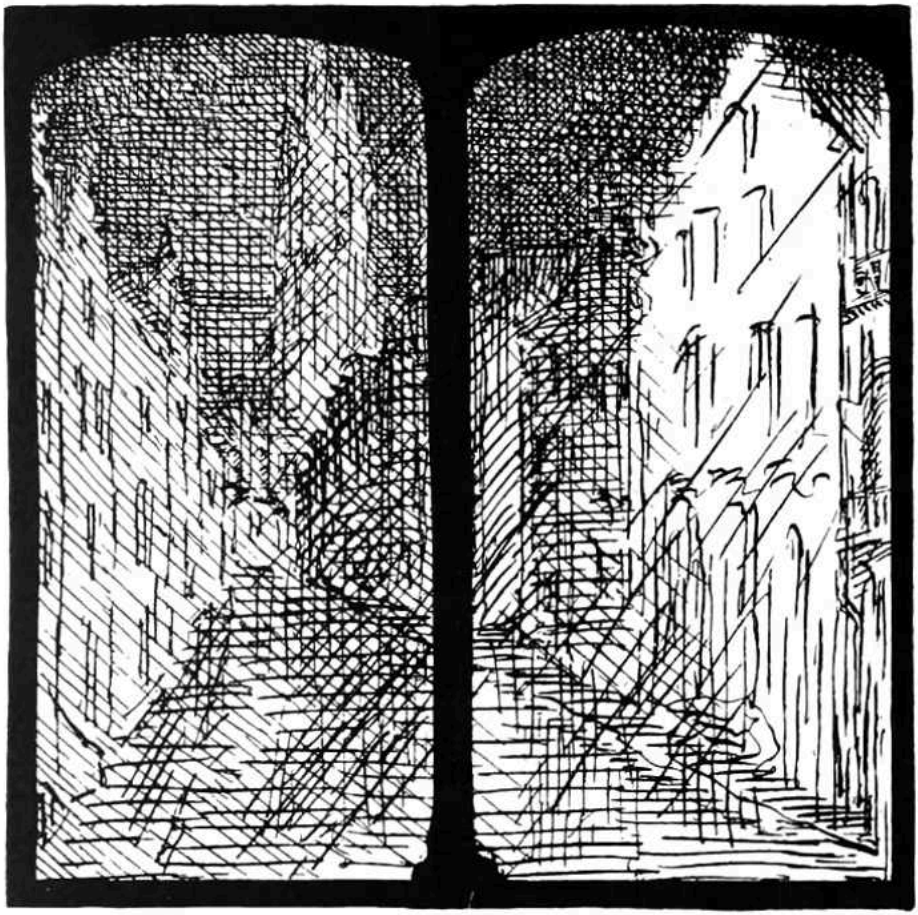

7

I de måneder, der var forløbet, siden Hugues havde mødt Jane, var der endnu intet hændt, der havde åbnet hans øjne for det bedrag, han levede i. Hvor var hans liv dog blevet forandret! Han var ikke sørgmodig mere. Han havde ikke længere denne knugende følelse af at være ene i en uendelig tomhed. Hans fordums kærlighed, der var forekommet ham så fjern og uopnåelig, havde Jane atter skænket ham. Han genfandt den og så den i hende, som når man i det stille vand ser månens nøjagtige spejlbillede. Og indtil nu havde ingen ulykkesvind kruset vandfladen og formørket genskærets renhed.

Og dog var det kun den døde, han vedblev at ære i dette lighedens skuffende blændværk, ikke et øjeblik troede han at svigte sin trofaste tilbedelse af hendes minde. Hver dag, således som han havde gjort det lige siden hendes død, holdt han endnu sin andagt foran alle de erindringer, han havde beholdt om hende. De udgjorde ligesom stadierne i hans kærligheds Golgatavandring. Fra han stod op om morgenen, dvælede han længe i de stille, halvmørke stuer, hvor skodderne kun var åbnet på klem og hvor møblerne stadig stod på den samme plads. Han betragtede rørt de mange billeder af den afdøde. Her var et fotografi af hende som ganske ung, kort før de blev forlovede. Midt på en pille hang en stor pastel, hvis glasreflekser

afvekslende skjulte billedet og lod det træde frem som en silhuet, der bevæger sig. Dér på et lille bord stod et andet fotografi i en indlagt emaljeramme, et portræt fra de sidste år, hvor hun allerede havde fået et lidende udtryk, som en blomst, der sygner hen … Hugues pressede sine læber mod dem og kyssede dem andægtigt, som var det relikvieskrin eller en oblattallerken.

Han standsede også hver morgen foran krystalæsken, hvor den dødes stadig synlige hårfletning hvilede. Men det var sjældent, at han løftede glasset af. Han ville ikke have vovet at tage den op eller at sno den mellem sine fingre. Denne fletning var hellig! Det var den del af den døde, der var undsluppet fra graven for at sove en bedre søvn her i sin gennemsigtige bolig. Men den var alligevel død, fordi den tilhørte en afdød, og man burde aldrig røre ved den. Han måtte nøjes med at se på den, at vide den uforandret, at overbevise sig om, at den stadig var nærværende, denne hårfletning, som måske hele husets skæbne afhang af.

Hugues tilbragte således den ene time efter den anden med at genopfriske sine minder, mens lysekronen over hans hoved fra sine svagt klirrende krystalkvaster ligesom dryppede en støvregns fine klage ud i de tillukkede stuers stilhed.

Bagefter gik han hen til Jane. Besøget hos hende var som afslutningen på hans andagt, som det sidste led i hans kærlighedsdyrkelses ubrydelige kæde. Jane, som ejede den gyldne fletning i hele sin levende fylde, Jane, der var som det mest fuldendte portræt af den døde. For at lade ligheden træde endnu mere skuffende frem, havde Hugues en dag fået et besynderligt indfald, der straks betog ham: det var ikke nok

med, at han værnede om alle sin hustrus efterladte småting, nips og fotografier – nej! alt, hvad der havde tilhørt hende, havde han opbevaret, som om hun kun var bortrejst. Der var intet hverken givet væk eller solgt eller spredt på anden måde. Hendes værelse stod færdigt til at modtage hende, som om hun kunne ventes tilbage hvert øjeblik, og hvert år blev der hængt en frisk med vievand bestænket buksbomgren derind. Hendes linned lå endnu i skufferne, smukt ordnet med små, vellugtende puder imellem, som bevarede det friskt og indbydende i dets lidt gulnede hengemthed. Også hendes kjoler, alle de gammeldags toiletter af silke og poplin hang i skabene som livløse, tomme hylstre.

Ivrig for ikke at glemme noget, måtte Hugues nu og da gense dem, og derved ligesom give sin sorg ny næring …

Det går med kærligheden som med troen: den holdes ved lige med de små andagtsøvelser. Nu blev han en skønne dag grebet af en uimodståelig lyst, som han øjeblikkelig måtte se virkeliggjort: at se Jane med en af disse kjoler, klædt som den afdøde havde været det. Når hun, der lignede den afdøde så aldeles, hvis ansigt ikke var til at skelne fra dennes, viste sig for ham iført en af de dragter, der for ikke så længe siden havde sluttet om en skikkelse, hendes så fuldstændig lig, måtte det være, som stod hans hustru levende foran ham.

Hvilket ophøjet, guddommeligt øjeblik, når Jane således udsmykket kom ham i møde! Da ville tid og virkelighed svinde bort og nuets salighed skænke ham den fuldstændige glemsel!

Det blev til sidst en fiks idé hos ham, der idelig vendte tilbage og pinte ham.

En morgenstund tog han endelig en fast beslutning og kaldte på sin gamle tjenestepige, for at lade hende bringe en kuffert ned fra loftet, hvori han ville indpakke nogle enkelte af de dyrebare kjoler.

"Skal herren ud at rejse?" spurgte den gamle Barbe, som, da hun ikke på anden måde kunne forklare sig sin herres forandrede levevis, så småt var begyndt at tvivle om hans tilregnelighed. Han, der tidligere havde ført en sand klostertilværelse, gik nu ud og blev borte på ubestemt tid, ja indtog endog sine måltider ude af huset.

Han lod hende hjælpe sig med at tage toiletterne ned af knagerækkerne, sortere dem og beskytte dem mod støvet, der hvirvlede op fra skabene, som i lang tid havde stået aflåsede på deres plads.

Han udvalgte sig to kjoler, de to sidste hans hustru havde købt, og lagde dem omhyggeligt ned i kufferten, idet han glattede nederdelene og rettede på folderne.

Barbe forstod slet ikke, hvad meningen var med det, men det ærgrede hende at se denne garderobe, som der hidtil var holdt hævd over, nu blive splittet ad. Mon den skulle sælges? Hun forsøgte sig frem:

"Hvad mon den stakkels frue ville sige?"

Hugues så bestyrtet på hende. Han var blevet ganske bleg. Skulle hun have gættet noget? Ville hun få det at vide?

"Hvad mener De?" spurgte han.

"Jeg mener," svarede den gamle Barbe, "at når man hjemme hos os i Flandern ikke har fået solgt en afdøds klæder i den uge, der går forud for begravelsen, må man blive ved at beholde dem

så længe man lever, ellers bliver den døde holdt fast i Skærsilden, lige til man selv går bort."

"Deres legende har ret," svarede Hugues beroliget. "Men De skal ingen bekymringer gøre Dem. Jeg har ikke i sinde at sælge noget."

Barbe blev derfor ganske stum af forbavselse, da hun kort efter til trods for denne forsikring, så ham lade kufferten læsse på en droske og køre bort med den.

Hugues anede ikke, hvorledes han skulle meddele Jane sin vilde idé. Af en slags finfølelse, en blufærdighed lige over for den døde havde han aldrig omtalt sin fortid for hende og heller ikke med et ord hentydet til den blide og grusomme lighed, som han forfulgte hos hende.

Da kufferten blev bragt ind, sprang Jane fornøjet op, udstødende små glædesskrig:

– Hvilken overraskelse! Den var sikkert helt fuld. Hvad kunne det dog være? Foræringer? En kjole? …

– Ja, det er kjoler, svarede Hugues mekanisk.

– Næh! hvor du er sød! Der er altså mere end én?

– To.

– Hvad farve har de? Skynd dig! Lad mig se!

Og hun nærmede sig med udstrakt hånd for at få nøglen.

Hugues vidste ikke, hvad han skulle sige. Han vovede knapt at åbne munden for ikke at røbe sig og fortælle om det sygelige begær, han rent instinktmæssigt havde givet efter for.

Da kufferten var lukket op, trak Jane kjolerne frem for lyset, kastede et hurtigt, undersøgende blik på dem og blev øjeblikkelig skuffet.

– Se'ken grim facon! Og hvor det mønster i tøjet er gammeldags! Hvor har du dog fået fat i de kjoler? Og nederdelen er med draperier. Det må da være mindst ti år siden, at de var moderne. Du vil nok gøre nar af mig! …

Hugues blev endnu mere forvirret og forlegen. Han søgte efter en sandsynlig forklaring, blot ikke den sande. Han begyndte at forstå det tåbelige i sit indfald, men han kunne ikke slippe det.

Åh! når hun blot ville gå ind på det! Når hun blot ville tage en af disse kjoler på, om det så kun var for et øjeblik!

Med indsmigrende stemme forklarede han hende: "Ja! det var gamle dragter … han havde arvet dem efter en slægtning … det var kun for spøg … han havde fået sådan en lyst til at se hende med en af disse gamle kjoler. Det var nu et tosset indfald; men han havde fået sådan en lyst … bare et eneste øjeblik! …"

Jane forstod hverken ud eller ind; hun lo, vendte og drejede på begge dragterne, roste det svære silketøj, der var som nyt, kun en lille smule falmet, men kunne ikke forsone sig med det besynderlige, lidt latterlige snit, som dog en gang i tiden havde været elegant og moderne …

Hugues trængte på.

"Men du vil finde mig hæslig!"

Da Jane imidlertid var kommet sig af sin første forundring, endte det med, at hun selv fandt det morsomt at pynte sig med disse gamle sager. Leende og fjasende tog hun sin morgenkjole af, og efter at hun med blottede arme havde bøjet sit underliv ned i højde med chemisens kniplinger, tog hun en af kjolerne på. Den var nedringet … Hun lo ved at se sig i spejlet og udbrød: "Jeg ligner et gammelt portræt!"

Og hun gav sig til at indtage stillinger, vred og vendte sig koket foran spejlet, halede op i skørterne og sprang op på bordet for at se sig i hel figur. Hun lo af fuld hals, mens en flig af hendes chemise, der var trukket dårligt ned, stak frem over kjolelivets udskæring mod den nøgne hud, og, mindre kysk end denne, røbede hendes undertøj.

Hugues stirrede på hende. Dette øjeblik, som han i sine drømme havde forestillet sig så fuldendt og ophøjet, forekom ham besudlet, vulgært. Jane morede sig derimod udmærket og ville nu også prøve den anden kjole. Grebet af en øjeblikkelig kådhed gav hun sig til at danse, hævede sig på tåspidserne og snurrede rundt med hele sin balletmæssige færdighed.

Hugues følte en stedse voksende sjælelig kvalme. Det var, som overværede han en sørgelig maskerade. For første gang havde fortryllelsen ved den fysiske lighed vist sig utilstrækkelig. Den havde virket, men i modsat retning. Uden den store lighed ville han have fundet Jane simpel. På grund af den havde hun et øjeblik givet ham den frygtelige fornemmelse af at gense den døde, men forvansket, nedværdiget til trods for at ansigtet og klædedragten var den samme – således som man føler det på en af kirkens festdage, når man om aftenen efter en procession ser dem, der har fremstillet Jomfru Maria eller de hellige kvinder, endnu hyllede i de fromme klædebon, men vaklende, let berusede, opførende et mystisk karneval under gadelygterne, hvis flammer gløder som blodige sår i mørket.

8

Påskemorgen, en søndag i marts, meddelte Hugues den gamle Barbe, at han hverken var hjemme til middag eller aften, og at hun derfor gerne måtte have fri hele dagen. Hun blev henrykt, især fordi denne fridag faldt på selve højtidsdagen, så hun kunne overvære både højmessen og aftengudstjenesten med den smukke sang i *le Béguinage*. Den øvrige del af dagen ville hun tilbringe hos sin slægtning, søster Rosalie, der boede i en af de fornemste klosterboliger i dette fromme indelukke.

Det var en af Barbes største, for ikke at sige eneste glæder at besøge *le Béguinage*.

Alle kendte hende dér. Hun havde flere gode venner blandt søstrene og hendes kæreste drøm var en gang med tiden at få så stor en sum samlet sammen, at også hun kunne tage sløret på sine gamle dage og ende sit liv ligesom så mange andre – de lykkelige! – som hun så med hvide pibekapper om de aldrende, elfenbensgule ansigter.

Hun nød rigtigt denne forårsmorgen, mens hun iført sit store, sorte hætteslag, der svingede frem og tilbage som en kirkeklokke, med raske skridt gik henimod sit kære *Béguinage*. klokkernes kimen fra sognekirkerne i det fjerne syntes at lyde i takt med hendes gang, og ind imellem blandede sig hvert

kvarter klokkespillets fine, spinkle musik, der lød, som blev der klimpret en melodi på glastangenter …

Forårets spirende grønne gav dette kvarter et landligt præg, og skønt Barbe havde boet i byen i over tredive år, havde hun dog som alle sine lige aldrig kunnet glemme sin landsby, og synet af lidt græs eller blade gjorde hende blød om hjertet.

Åh! hvilken dejlig morgenstund! Hvor glad og fornøjet gik hun ikke af sted i det klare solskin, rørt over fuglesangen og duften fra de spirende knopper i denne allerede helt landlige forstad, hvor *Minnewater* ligger med sine smukke, grønne enge. Man har oversat det ved "Kærlighedssøen", men det er bedre at sige: Vandet, ved hvilket man elsker! Og foran denne slumrende lille indsø med sine åkander, så uskyldshvide som små kommunikantinder, med sine græsklædte bredder, spættede med småblomster, de store træer og møllerne med de svirrende vinger i horisonten fik Barbe endnu en gang fornemmelsen af at være på rejse, hjemad, gennem markerne, mod sin barndom …

Hun var en af disse fromme sjæle, som der findes så mange af i Flandern, hvor troen fra gammel tid har bevaret et anstrøg af den spanske katolicismes strenghed. En mørk tro, hvor man knæler i angst og bæven, og hvor frygten for Helvedes pine overskygger længslen efter Paradisets fryd. Ikke desto mindre ejer denne race mennesker en særegen kærlighed til den ydre pragt ved gudsdyrkelsen, en sanselig nyden af blomsternes duft, røgelsen og de rige stoffer. Derfor glædede den enfoldige tjenestepige sig også på forhånd over al måde til at bivåne den prægtige gudstjeneste, mens hun gik over den hvælvede bro,

der fører over til *le Béguinage* og trådte ind på den hemmelighedsfulde, indhegnede plads.

Allerede her er stille som i en kirke; støjen fra de små kildevæld, der har deres udløb i søen, lyder som bedende stemmers ensformige mumlen, og murene rundtom, de lave mure, der afgrænser klosterboligerne, er hvide som alterduge. Midt i vokser græsset, frodigt og tæt, som på en af engene i Jan van Eycks malerier, hvor der græsser et får, hvidt som selve påskelammet.

Snævre, krogede gader, der bærer navn efter hellige mænd og kvinder, krydser hinanden, filtrer sig ind i hinanden og danner en middelalderlig landsby, en by i byen, der er endnu mere uddød end denne. Den er så øde, så smittende stille, at man uvilkårligt træder sagte og dæmper sin stemme, som om man befandt sig i et sygeværelse.

Hvis tilfældigvis en fremmed støjer op inden for disse mure, gør det indtryk på en, som fandt der noget unaturligt og bespotteligt sted. I disse farveløse omgivelser passer kun *les béguines*, der vandrer lydløst omkring og synes at glide frem, som var de søstre til kanalernes hvide svaner. Nogle, der var forsinkede, skyndte sig af sted mellem elmetræerne inden for murene, mens Barbe rettede sine skridt mod kirken, hvorfra orgelets toner og messesangen allerede lød. Hun nåede ind i kirken samtidig med *les béguines*, der tog plads i den dobbelte række af udskårne korstole. Alle hovedtøjerne med deres stivede musselinsvinger flød sammen i én hvid masse, hvorpå solen, der faldt ind gennem de farvede kirkeruder, kastede røde og blå reflekser. Barbe sendte langt borte fra misundelige blikke mod den knælende gruppe af søstre, Jesu brude og Guds

tjenerinder, med det stille håb om en gang med tiden at komme til at tilhøre dem …

Hun havde taget plads nede i et af sideskibene mellem nogle andre verdslige medlemmer af menigheden: gamle folk og børn af fattige familier, der boede i de mange ledigtstående huse i *le Béguinage*. Barbe, der ikke kunne læse, lod perlerne i sin store rosenkrans glide mellem fingrene, mens hun uophørligt fremmumlede bønner, og nu og da skævede hen til søster Rosalie, der sad på den næstøverste plads ved siden af *la Mère Révérende*.

Hvor var dog kirken strålende smuk med alle de tændte vokslys! Under bønnen, der går forud for brødets og vinens ofring ved messen, købte Barbe et lille vokslys hos søsteren, der fungerede som kirkebetjent, og som opholdt sig i nærheden af en pyramideformet jernstage, hvorpå den gamle piges offergave lidt efter blev stukket fast og antændt. Hun kunne godt kende sit lys mellem alle de andre og holdt øje med det for at se, hvor hurtigt det brændte ned.

Åh! hvor var hun lykkelig! Og hvor havde dog præsterne ret i at sige, at kirken er Guds hus! Særlig her i *le Béguinage*, hvor søstrenes stemmer tonede ned fra pulpituret, så blide, som kun englene kan have dem.

Barbe kunne ikke blive træt af at lytte til det lille harmonium og til salmerne, der foldede sig ud, ganske hvide, som skinnende duge.

Imidlertid var messen forbi og lysene slukkedes.

Søstrene forlod kirken på én gang under en knitrende raslen af deres hovedtøjer – en bisværm, der tager flugten, og oversåede et øjeblik græsplænen med hvide pletter som måger,

der flyver op. Barbe var i beskeden afstand fulgt efter sin slægtning, søster Rosalie, og først da hun havde set hende forsvinde i sin bolig, fremskyndede hun sine skridt og trådte kort efter selv indenfor.

I hvert af de huse, der hører til *le Béguinage*, bor der flere søstre sammen. I nogle kun tre eller fire, i andre fra femten til tyve. De sidste kaldes *couvents*. Søster Rosalies "kloster" var et af de største, og da Barbe kom ind, stod alle søstrene, der lige var vendt tilbage fra kirken, i det store arbejdsrum og snakkede sammen, lo og udspurgte hinanden. Sykurvene og kniplebordene var i anledning af festdagen gemt bort i krogene. Nogle af søstrene opholdt sig ude i den lille have foran boligen med dens buksbomkantede blomsterbede for at se, hvordan planterne trivedes. Andre, mest unge, viste deres gaver frem, der bestod af påskeæg med sukkerforsiringer. Barbe fulgte lidt forknyt efter sin slægtning gennem opholdsværelserne ind i talestuen, hvor andre besøgende strømmede til. Hun var bange for at blive ladt alene, for at synes påtrængende, og ventede spændt på, at man som sædvanlig skulle bede hende deltage i middagsmåltidet. Men sæt nu, at der i dag var kommet så mange slægtninge, at der ikke blev plads til hende?

Barbe blev beroliget, da søster Rosalie kom for at indbyde hende fra *la Dame Supérieure*, og samtidig bad hende undskylde, at hun måtte overlade hende til sig selv. Hver af søstrene har deres uge, hvor de må stå for husholdningen, og i dag var det netop søster Rosalies tur.

– Vi kan tale sammen efter middag, føjede hun til. Så meget mere som jeg har noget alvorligt at sige dig.

– Noget alvorligt? spurgte Barbe forskrækket. Så sig mig det hellere straks.

– Jeg har ikke tid nu … Efter middag …

Og hun skyndte sig bort gennem gangen, mens den gamle pige stod, som om hun var faldet ned fra skyerne. Noget alvorligt? Hvad kunne det dog være? Skulle der være hændet en ulykke? Men hun havde jo ikke andre, hun brød sig om i denne verden end netop denne hendes eneste slægtning. Så måtte det altså være om hende selv, det drejede sig. Hvad kunne man dog have at bebrejde hende, eller beskylde hende for? Hun havde aldrig bedraget nogen for så meget som en rød øre, og når hun gik til skrifte, vidste hun virkelig ikke, hvad hun skulle sige, eller hvilken synd hun skulle anklage sig for.

Barbe følte sig ængstelig til mode. Søster Rosalie havde set så betænkelig, næsten streng ud, da hun sagde det! Hele dagens festglæde var som blæst bort. Hun havde slet ingen lyst mere til at gå hen og blande sig mellem de andre, som dér, langt borte, spøgte og sladrede sammen, mens de undersøgte de påbegyndte kniplinger, hvor pindenes virvar af tråde dannede et nyt mønster.

Hun var blevet ene tilbage og satte sig ned i en stol, der stod lidt afsides, for at tænke over, hvad det dog kunne være, søster Rosalie ville sige hende.

Da man havde sat sig til bords i den lange spisesal og bordbønnen var læst, havde Barbe næsten mistet appetitten og spiste kun ganske lidt, mens hun måtte se på, hvorledes de sunde, rødmossede søstre og nogle andre indbudte lod dette festmåltid vederfares al retfærdighed. Der blev i dagens anledning skænket vin af små snæverhalsede flasker, en gylden,

olieagtig vin fra *Tours*. Barbe tømte sit glas i den tro at kunne drukne sine sorger, men opnåede kun at få hovedpine.

Måltidet forekom hende at vare en evighed. Så snart det var forbi, ilede hun hen til søster Rosalie, allerede på frastand udspørgende hende med sit blik. Søster Rosalie lagde mærke til hendes uro og søgte straks at berolige hende.

– Det er en ren bagatel, kære Barbe! Du må ikke være så ophidset.

– Hvad er der i vejen?

– Ingen ting! I hvert fald ikke noget særlig slemt. Jeg vil blot give dig et lille råd.

– Åh! hvor du gjorde mig forskrækket …

– ja, når jeg siger, at det ikke er noget særlig slemt, så mener jeg kun for øjeblikket, men det kan blive alvorligt. Det drejer sig om, at du rimeligvis kommer til at søge dig en anden plads.

– En anden plads! Hvorfor det? Nu har jeg i fem år været hos hr. Viane, og jeg, som har set, hvor ulykkelig han har været, er blevet ham meget hengiven. Han sætter også pris på mig. Han er den mest rettænkende mand på jorden.

– Nej, hvor er du dog naiv, dit stakkels skind! Han er desværre meget langt fra at være den mest rettænkende mand på jorden, det kan jeg fortælle dig.

Barbe var blevet ganske bleg og spurgte:

– Hvad mener du med det? Hvad skulle min herre vel have gjort?

Søster Rosalie fortalte hende nu den historie, som var løbet hele byen rundt, og som til sidst også var nået ind i *le Béguinage*'s stille verden: om den mands slette levevis, hvis gribende og utrøstelige sorg som enkemand alle hidtil havde

beundret. Jo, det var en nydelig måde, han havde trøstet sig på! Tænk, han stod i forhold til en berygtet kvinde, en forhenværende danserinde …

Barbe var begyndt at ryste. For hvert ord, der blev sagt, måtte hun undertrykke en indre trang til at forsvare ham. Men hun nærede en så dyb agtelse for sin slægtning, at disse så fornærmelige og utrolige beskyldninger fik en egen vægt i hendes mund. Det var altså grunden til hans forandrede levevis, som hun ikke havde kunnet forklare sig; derfor var det, at han så ofte var hjemme fra, ustandseligt kom og gik, spiste ude, kom sent hjem om aftenen og til tider blev borte hele natten …

La béguine blev ved:

– Har du tænkt over, Barbe, at en hæderlig og kristen pige ikke kan blive ved med at tjene hos en mand, der fører et udsvævende liv?

Ved disse ord kunne Barbe ikke beherske sig længere. Det var umuligt! Det måtte være bagvaskelser, som man havde bundet søster Rosalie på ærmet. En så god herre, der tilbad sin hustru! Og som endnu hver morgen, det havde hun set med sine egne øjne, stod grædende foran den afdødes portrætter, og som værnede hendes hårfletning med mere omhu, end hvis det havde været en relikvie.

– Det forholder sig, som jeg siger dig, svarede søster Rosalie roligt. Jeg ved alt. Jeg ved endog, hvor dette fruentimmer bor. Jeg kommer lige forbi huset, når jeg går min tur til byen, og jeg har selv mere end én gang set hr. Viane gå derind eller komme ud derfra.

Det var ren besked, og Barbe syntes overvundet. Hun svarede intet, men der viste sig en dyb fure i hendes pande og hun hensank i grublerier.

Så sagde hun ganske stilfærdigt: "Jeg skal tænke over det," mens hendes slægtning, hvis pligter kaldte på hende, for et øjeblik tog afsked med hende.

Den gamle tjenestepige forblev som lamslået, uden kræfter og uden at være i stand til at tænke klart over denne nyhed, der tilintetgjorde alle hendes fremtidsforhåbninger.

For det første var hun sin herre meget hengiven, og det ville gøre hende ondt at måtte forlade ham.

Og hvor skulle hun desuden finde sig en så god og vellønnet plads igen? I denne pebersvendehusholdning ville hun have kunnet lægge penge til side til den lille medgift, som var nødvendig, for at hun kunne opnå at tilbringe sine sidste dage i *le Béguinage*. Men søster Rosalie havde ret. Hun kunne ikke blive længere hos en mand, der var til forargelse for sin næste.

Hun vidste i forvejen, at man ikke må tjene hos ugudelige mennesker, som hverken beder eller overholder kirkens bud, quatemberfasten og de fire store fastetider: før påske, apostelfasten, mariafasten og julefasten. Den samme regel gælder over for dem, der gør sig skyldige i den værste synd, den som prædikanterne i deres taler og under de åndelige øvelser fordømmer heftigst og truer med Helvedes evige ild. Og Barbe tog bestemt afstand fra den mindste forbindelse med skørlevned, ved hvis blotte navn hun slog kors for sig.

Hvad skulle hun dog bestemme sig til? Barbe blev ved at være lige rådvild både under aftensangen og den højtidelige velsignelse, som hun var vendt tilbage til kirken for at overvære

sammen med søstrene. Hun bad den hellige ånd om at oplyse sig; og hendes bønner blev hørt, for i det øjeblik, hun forlod kirken, havde hun taget en beslutning.

Da det var et så indviklet tilfælde, der oversteg hendes egen dømmekraft, ville hun med det samme henvende sig til sin vante skriftefader i *Notre-Dame* kirken og lydigt følge hans afgørelse.

Præsten, til hvem hun fortalte alt det, hun lige havde fået at vide, havde gennem mange år kendt denne enfoldige og retskafne natur, der ved den mindste lejlighed pinte sig med alle slags skrupler, således at hendes stakkels, uvidende sjæl i sandhed, billedlig talt, våndede sig under tornekronens martyrium. Han søgte at berolige hende og fik hende til at love ikke at foregribe begivenhedernes gang: dersom beskyldningerne mod hendes herre viste sig at være berettigede, og han virkelig havde indladt sig på en sådan strafværdig forbindelse, måtte hun dog for sit eget vedkommende tage følgende i betragtning: så længe sammenkomsterne fandt sted uden for hjemmet, skulle hun lade som ingen ting, i hvert fald behøvede hun ikke at bryde sig om det, men hvis den nævnte løsagtige kvinde uheldigvis skulle indfinde sig i huset på besøg, for at deltage i måltiderne eller i anden hensigt, kunne hun ikke længere gøre sig til medskyldig i usædeligheden, men måtte straks sige sin tjeneste op og tage bort.

Barbe lod præsten gentage sine ord to gange, indtil hun endelig havde forstået og nøje indprentet sig den deri gjorte sondring, hvorpå hun rejste sig fra skriftestolen og forlod kirken efter en kort bøn, for at vende tilbage til *Quai du Rosaire*,

til den bolig, hun var gået bort fra så glad og fornøjet om morgenen og som hun nu, det stod hende klart, før eller senere ville blive nødt til at forlade.

Ak! hvor er det vanskeligt at være glad ret længe! Og hun gik hjem gennem de uddøde gader, idet hun med et suk mindedes den landlige forstad, der lå så frodig grøn i dagens første gry, messen, de hvide lovsangssalmer, alt det, natten sænkede sig over; idet hun tænkte på sit nært forestående opbrud, på de nye ansigter, hun skulle vænne sig til og på sin herres sjæl, der var stedt i døds-syndens tilstand; mens hun nu, da ethvert håb om at ende sine dage i *le Béguinage* var udelukket, så sig selv dø en aften, lig denne, ganske alene på hospitalet, hvis vinduer vendte ud mod kanalen …

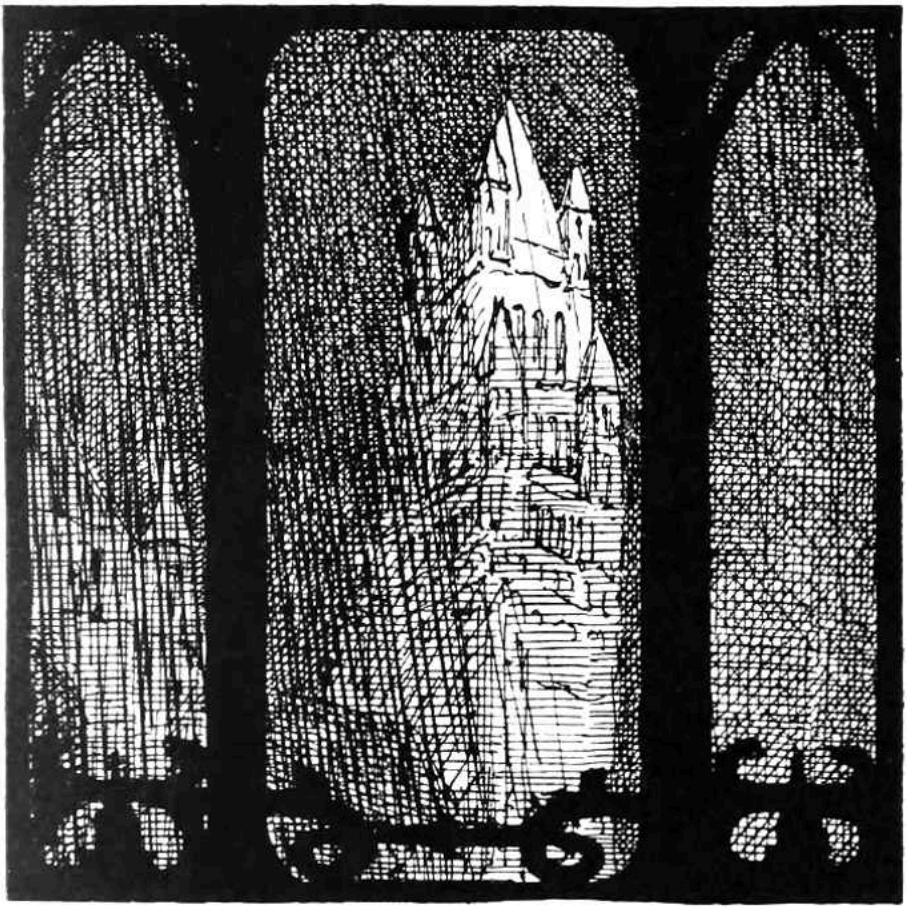

9

Hugues havde følt en stor skuffelse fra den dag, da han havde fået det besynderlige indfald at iklæde Jane en af den afdødes gammeldags dragter. Ved ideligt at ville sammensmelte de to kvinder til én, var ligheden imellem dem blevet mindre. Så længe de stod hver for sig, adskilte ved dødens tågeslør, havde bedraget været muligt. I det øjeblik, de kom hinanden for nær, blev forskellen iøjnefaldende.

Blændet, som han var fra først af, ved at genfinde det samme ansigt, havde hans sindsbevægelse bidraget til at narre ham, indtil han lidt efter lidt ved bestandig at ville uddybe sammenligningen var begyndt at pine sig med selv de mindste uoverensstemmelser.

Dette, at to personer ligner hinanden, gælder kun for de store linjers og den samlede helheds vedkommende. Så snart man fordyber sig i enkeltheder, er alt forskelligt. Men Hugues, der ikke lagde mærke til, at han selv havde forandret sin måde at se på, idet han gennemførte sine iagttagelser med den mest smålige nøjagtighed, skød skylden på Jane, og fandt, at hun var blevet en hel anden.

Hun havde ganske vist stadig de samme øjne, men hvis øjnene er sjælens spejl, var det i hvert fald en hel anden sjæl, der nu dukkede frem deri, end den, der havde afspejlet sig i den

dødes øjne, og som stedse stod klart for hans indre blik. Jane, der hidtil var optrådt på en stille og tilbageholdende måde, blev efterhånden mere ubehersket i sit væsen. Hendes dårlige vaner fra kulisse- og teaterlivet trådte i forgrunden. Deres fortrolige samliv havde gengivet hende en utvungen, fri måde at tale og opføre sig på, en støjende og løssluppen munterhed, og fået hende til at genoptage sin tidligere skødesløse påklædning, så at hun nu hele dagen gik rundt i huset iført morgendragt og med uredt hår. Det sårede Hugues' finfølelse. Men han blev dog ved med at besøge hende, kæmpende for at fastholde det spejlbillede, der mere og mere svandt bort. Åh! disse lange timer! Disse pinlige aftener, hvor han tørstede efter at høre hendes stemme, hvor han inddrak dens dybe klang, mens han samtidig led ved ordene, der blev sagt.

Jane blev på sin side ked af hans dårlige humør og indesluttede væsen, og når han henimod aften ville besøge hende, hændte det derfor ofte, at hun ikke var kommet tilbage, forsinket ved indkøb i butikkerne eller med at prøve kjoler. Han kom også på andre tider, ved højlys dag, om morgenen eller lige efter middag. Hun var da næsten altid gået sin vej og drev rundt i gaderne, ked af at sidde hjemme. Hvor gik hun mon egentlig hen? Så vidt Hugues vidste, havde hun ingen veninder. Han ventede på hende; men foretrak, da han ikke holdt af at være alene i lejligheden, at gå rundt i nabolaget, indtil hun vendte hjem. Urolig og sørgmodig, bange for at blive set, flakkede han omkring i gaderne på må og få, fulgte de nærmeste kajer langs kanalerne og kom ind på symmetriske pladser, hvis triste stemning forhøjedes ved træernes klagende

sukken, indtil han atter fordybede sig i de grå gaders uendelige net.

Åh! dette grå, som for evigt havde sat sit præg på Brügge!

Hugues følte sin sjæl komme mere og mere under dets indflydelse. Han blev grebet af det smittende ved denne stilhed, denne forladthed, hvor man kun nu og da ser en gammel kvinde i sit sorte hætteslag glide lydløst forbi som en skygge. Hun kommer fra messe og har i *la Chapelle du Saint-Sang* ladet tænde et vokslys for sin sjæls frelse. Det er for øvrigt mærkeligt så mange gamle kvinder, der findes i de gamle byer. Affældige – allerede af samme farve som jorden – tripper de tavse af sted, som var de for længst færdige med livet … Hugues lagde knapt mærke til dem, som han gik dér på lykke og fromme, alt for optaget af sin gamle sorg og sine nuværende bekymringer. Mekanisk vendte han tilbage til Janes bolig. Der var endnu ingen!

Han begyndte igen sin vandring, standsede, drejede rundt i de hensmuldrende gader og befandt sig pludselig uden at ane hvorledes på *Quai du Rosaire*. Så bestemte han sig til at gå hjem til sig selv og opsætte sit besøg hos Jane til senere på dagen. Han satte sig i en lænestol og forsøgte at læse, men ensomheden og den kolde tavshed i de store rum knugede ham, så han snart gik ud igen.

Aftenen faldt på … det støvregnede, en fin småregn, der efterhånden tog til i styrke og som synålestik pinte hans sjæl … Hugues følte sig generobret, forfulgt af Janes ansigt og drevet henimod hendes bolig. Han gik derhen, var lige ved den, men vendte pludselig om, grebet af en trang til at være ene, af en

frygt for at træffe hende hjemme, ventende på ham, af en uforklarlig uvilje mod at se hende.

Med hurtige skridt gik han i den modsatte retning, forvildede sig i de gamle kvarterer af byen og vandrede modløs og fortvivlet, uden mål eller med, af sted i det opblødte føre. Regnen tog til; den spandt sine tråde tyndere og tyndere ud, for at væve dem tæt sammen til et findelt net, i hvis ulegemlige, våde masker Hugues følte sit sind blive blødgjort …

Jane dukkede atter frem i hans erindring. Hvad mon hun tog sig til ude på denne tid og i et sådant vejr? Og han tænkte på den døde … Hvor mon hun nu var? Åh! hendes stakkels grav … Blomsterne og kransene blev jo helt ødelagte i dette skybrud.

Og klokkerne kimede dæmpet og fjernt. Hvor byen var langt borte! Man kunne indbilde sig, at også den ikke mere var til, at den var skyllet bort, forsvundet, druknet i den alt oversvømmende regn … Her var den samme sorg til stede! Det var for det døde Brügge, at der fra de højeste tårne, som endnu ragede op, lød sørgende klokketoner!

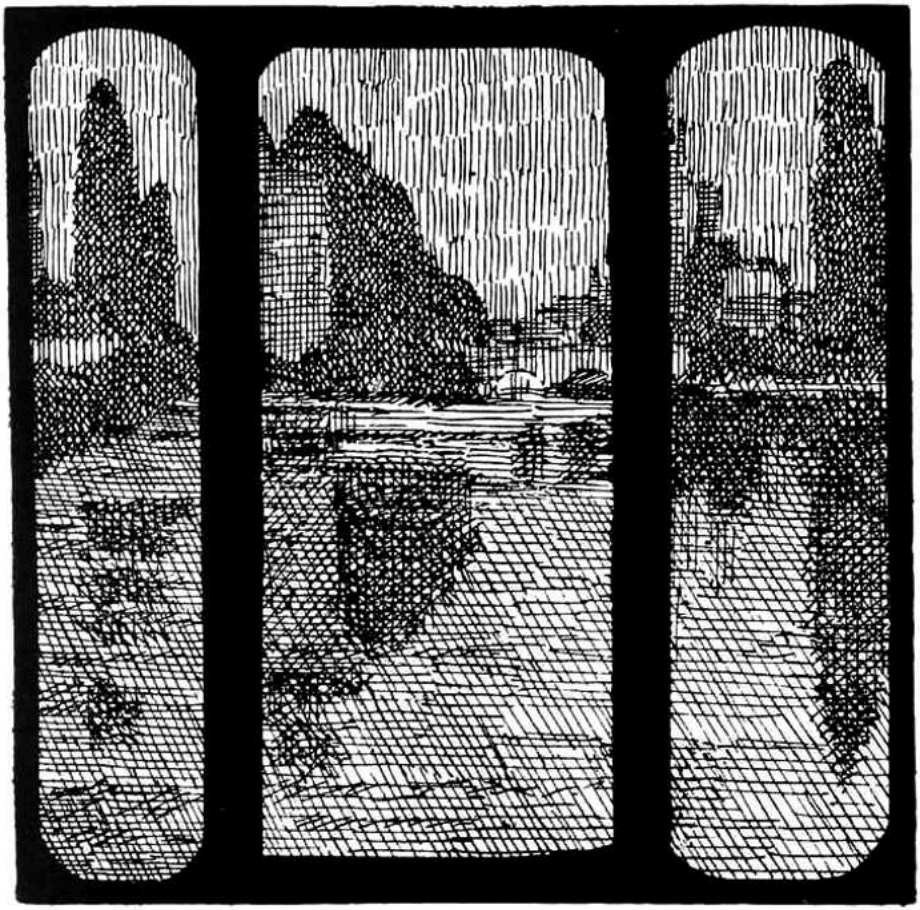

10

Efterhånden som Hugues følte sit rørende blændværk svinde bort, vendte han sig atter mod byen, idet han afstemte sin sjæl efter den, og anstrengte sig for at genfinde de samme lighedspunkter mellem den og ham, som tidligere i de første år af hans sørgetid havde beskæftiget ham så meget. Hans egen lighed med byen syntes ham at vokse i samme grad, som Janes lighed med den døde formindskedes. Det følte han godt på sine ensomme vandringer gennem de øde gader.

Han kunne ikke længere holde ud at sidde hjemme. Han var angst for stilheden i den store bolig, for vinden, der peb i kaminen, for minderne, der stirrede på ham fra alle kroge med deres mangfoldige øjne. Næsten hele dagen tilbragte han ude, snart her, snart dér, hvileløs, usikker over for Jane og overfor sin egen følelse for hende.

Holdt han virkelig af hende? Og hun selv, søgte hun ikke at skjule sin ligegyldighed eller sin troløshed for ham? Hvilken nagende uvished! Hvilke sorgfulde mørkningstimer i de korte vinterdage, hvor de drivende tågemasser efterhånden flyder sammen og fortættes! Han følte deres smittende fugtighed trænge ind også i sin sjæl og udtvære, drukne alle sine tanker i en grå, dvaleagtig søvn.

Åh! dette Brügge om aftenen ved vintertid!

Byen fik på ny sin magt over ham: de ubevægelige kanaler, dette rolige tilflugtssted for de ædle svaner, talte til ham om stilheden; de tavse, øde kajer lærte ham hengivelse i skæbnens tilskikkelser; og fra *Notre-Dame*'s og *Saint-Sauveur*'s høje klokketårne, der var synlige langt borte, lød en formaning om gudsfrygt og streng levevis. Uvilkårligt hævede han sit blik op imod dem, som ville han søge sin tilflugt dér, men tårnene hånede hans usle kærlighedshistorie. De syntes at sige: "Se på os! Vi består kun af tro. Alvorlige, uden prydelser, som en slags luftens fæstninger stræber vi opad mod Gud. Vi er krigerne blandt tårnene, og den Onde har opbrugt sine pile mod os!"

Ak, ja! Hvor gerne ville Hugues ikke have været i deres sted, have været som et tårn, der knejser op over livet og dets kval! Men han kunne ikke som disse klokketårne i Brügge hovmode sig af at have modstået den Ondes fristelser. Tværtimod! Var det måske ikke netop ved Djævelens kunster, at han var blevet et offer for denne altødelæggende lidenskab, som han led under som under en besættelse?

Han mindedes alt, hvad han havde hørt og læst om satanismen. Mon der dog ikke skulle ligge noget til grund for denne frygt for besværgelser og skjulte trolddomskunster?

Og mon han ikke selv blev drevet mod en eller anden voldsom afslutning som følge af en sådan pagt, der krævede blodsudgydelse? Til tider følte han det, som om dødens skygge nærmede sig ham.

Han havde villet spotte døden, triumfere over den og narre den ved hjælp af en kunstigt opfundet lighed. Måske ville døden hævne sig.

Men endnu var der tid til at undslippe og uddrive Djævelen! Og under sine vandringer gennem den store, mystiske by, hævede han atter sit blik mod de barmhjertige tårne, mod klokkernes husvalende tale, mod de hellige jomfruers milde hilsen, som på hvert gadehjørne strækker deres arme ud fra en niches baggrund mellem vokslys og kunstige roser, dækkede af en glasklokke, så det ser ud som døde blomster, der hviler i en gennemsigtig kiste.

Ja! Han ville ryste den ondes åg af sig! Han angrede! Han havde været *Sorgens fortabte søn*. Men nu ville han gøre bod. Han begyndte jo allerede at ligne byen. Han følte sig igen som en tavs og tungsindig broder til dette dybtsørgende Brügge, "*soror dolorosa*". Hvor havde han dog gjort ret i at udvælge sig netop den i sin store sorg! Hvor mange stumme lighedspunkter var der ikke! Hvilken gensidig sammensmeltning af sjælen og dens omgivelser! Vi går op i dem, mens de trænger ind i os.

Det er især byerne, der således ejer en personlighed, en selvstændig ånd, en ydre, næsten frigjort karakter, der svarer til glæden, til den vågnende nye kærlighed, til forsagelsen og forladtheden. Enhver by er en sjælstilstand, der indvirker på os, så snart vi har opholdt os dér en ganske kort tid, som forplanter sig til os gennem et smitstof, som man optager i sig og som indpodes i ens legeme med den forandrede luft.

Hugues havde straks følt denne Brügges blege og lindrende indflydelse, og ved hjælp af den havde han slået sig til tåls med at leve i erindringen, havde vænnet sig af med at håbe, blot længes efter dødens stille fred. Og selv nu, til trods for sine bange forudanelser, mildnedes hans sorg umærkeligt i de stille

aftentimer langs kanalernes rolige vand, og han stræbte efter igen at danne sig i byens billede og i dens lignelse.

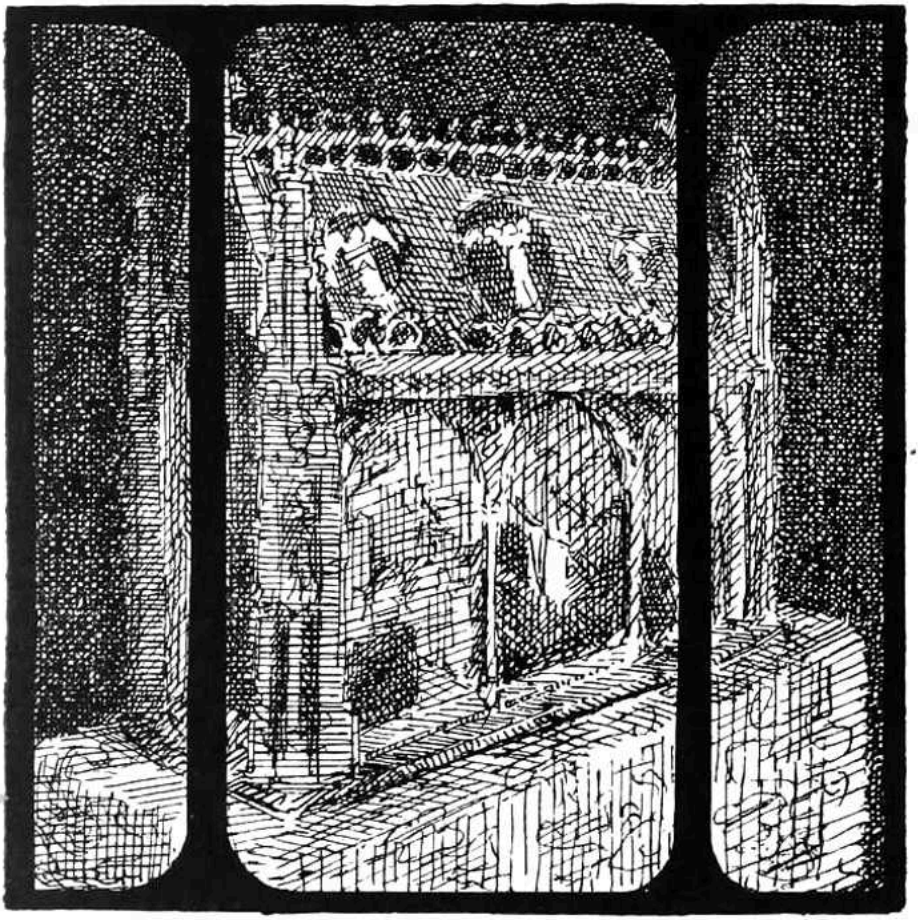

11

Nu er det fremfor alt troen, der præger denne by. Fra dens stiftelsers og klostres mure, fra dens talrige kirker, der knæler i deres gejstlige stendragter, udstrømmer råd om tro og forsagelse. Den begyndte atter at herske over Hugues og fordre lydighed. Den blev igen til en person, til hans livs fornemste rådgiver, den, der leder, overbeviser, befaler, efter hvem man retter sig og ud fra hvem ens handlemåde bestemmes.

Hugues blev generobret af denne mystiske side af byen, efterhånden som kvindens sanselige tiltrækning og løgnagtige væsen mistede noget af sin magt over ham. Og eftersom han lyttede mindre til denne stemme, hørte han i stigende grad klokkernes røst.

Utallige, utrættelige, ringede de for ham, mens han på ny drev rundt i skumringen, hensunken i tungsindige tanker.

Deres ustandselige kimen pinte ham. Hele dagen svingede de deres usynlige, sorte røgelseskar, hvorfra der udgik ligesom en sky af toner, der bølgede ned over byen – hvad enten de nu ringede til ligfærd, til sjælemesse eller over en afdød; til morgenandagt eller til aftensang.

Åh! disse aldrig hvilende klokker i Brügge, denne uafbrudte store kirkebøn for de afdøde, der fyldte luften med sin salmeklang! Hvor fik den dog én til at føle lede ved livet, til at

forstå, at alt er forfængelighed, til at vænne sig til tanken om dødens nære komme …

I de øde gader, hvor der kun med lange mellemrum blafrer en gadelygte, dukkede hist og her enkelte enlige skikkelser frem, nogle kvinder af folket, indhyllede i deres lange klædesslag, der er mørke som bronzeklokkerne og svajer frem og tilbage ligesom disse. Og både klokkerne og kapperne syntes at bevæge sig i én og samme retning henimod kirkerne.

Umærkeligt følte Hugues sig påvirket af dem og fulgte i deres kølvand. Han var vundet tilbage af den religiøse trosiver, der omgav ham. Eksemplets magt og tingenes skjulte vilje drog også ham mod andagten i de gamle templer.

Han søgte igen som i gamle dage ind under deres hvælvinger ved aftenens frembrud. Især holdt han af at gå ind i *Saint-Sauveur* kirken med dens sorte marmorbeklædning og pragtfulde pulpitur, hvorfra der til tider bruser en musik, der kastes tilbage fra murene og brydes som havets bølger …

Dette mægtige tonevæld skyller fra orgelpiberne ned over gulvets fliser og ligesom drukner, udsletter de støvdækkede indskrifter på gravstenene og kobberpladerne, som hele kirken er oversået med. Man kunne i sandhed sige, at man færdedes dér omringet af døden.

Og intet: hverken kirkerudernes blomstrende haver eller de vidunderlige, gamle malerier af Pourbus, van Orley, Erasmus Quellyn, Crayer og Seghers med deres uvisnelige tulipanguirlander – formåede at formilde stedets tungsindige gravstemning. Hugues betragtede knapt nok farvernes trylleri i de trefløjede altertavler, disse drømmesyn, som forlængst hensovede malere havde foreviget, han tænkte blot med endnu

større sørgmodighed på døden ved på billedfløjene at se portrætter af tavlens giver med foldede hænder og hans hustru med agatfarvede øjne – disse portrætter, som nu var det eneste, der var blevet tilbage for at minde om disse menneskers eksistens. Og han påkaldte på ny den døde, – han ville ikke mere tænke på den levende, på denne ukyske Jane, hvis billede han efterlod ved kirkens dør, – det var sammen med sin afdøde hustru, at han så sig knæle ved den korsfæstedes fod ligesom fortidens fromme mænd og kvinder.

Under sine religiøse grubleriers kriser holdt Hugues også af at søge ind i det lille *Chapelle de Jérusalem*. Det var særlig til dette, at alle de gamle kvinder med kapperne begav sig, når dagen hældede … Han fulgte bagefter dem ind i det lavloftede, kryptlignende rum. Helt tilbage i dette kapel, der er helliget tilbedelsen af Jesu vunder, hvilede en gravlagt Kristusfigur i naturlig størrelse, ligbleg, under et fint kniplingsklæde. Kvinderne i de sorte hætteslag tændte små vokslys og gled atter lydløst ud af rummet. Og vokslysene dryppede en lille smule. I halvmørket kunne man indbilde sig, at det var Jesu ar, der atter åbnede sig og begyndte at flyde for at afvaske de besøgendes synder.

Men på sine pilgrimsvandringer gennem byen elskede Hugues mest af alt *l'Hôpital Saint-Jean*, hvor den guddommelige Memling havde levet og hvor han havde efterladt sine troskyldige mesterværker, der endnu efter århundreders forløb bærer vidne om hans drømmeriers friskhed, da han atter havde genvundet sit helbred. Hugues kom her også i håb om at blive helbredet, om at falde til ro inden for disse hvide mure. Den store læresætning om ligevægt i sindet!

Indenfor er der haver, kantede med buksbom, og fjerntliggende sygeværelser, hvor der tales ganske sagte. Enkelte nonner går forbi, men de forstyrrer lige så lidt den over alt herskende stilhed, som vandet i kanalerne forstyrres af de glidende svaner. Der bølger en duft af fugtigt linned, af våde klæder, af alterduge, der lige er hentet frem fra gammeldags skabe.

Til slut nåede Hugues ind i kunstens helligdom, hvor de uvurderlige billeder findes, og hvor den hellige Ursulas berømte relikvieskrin stråler, formet i guld, som et lille gotisk kapel. I tre felter på hver af dets sider oprulles legenden om de elleve tusinde jomfruer, mens man i medaljonerne på det emaljeindlagte låg ser de fineste miniaturbilleder af musicerende engle med violiner af samme farve som deres hår og harper af samme form som deres vinger.

Således ledsages martyriet af den malede musik. Disse jomfruers død er uendelig blid; man ser dem som en klase hvide blomster ombord på galejen, der kaster anker og som skal blive deres grav. Soldaterne står på flodbredden. De har allerede påbegyndt myrderiet. Ursula og hendes følge er gået i land. Blodet flyder rosenrødt! Sårene ligner blomsterkalke … blodet drypper ikke fra deres bryst; det falder som blade fra blomsternes bægre.

Disse jomfruer er lykkelige og rolige. Deres heltemod afspejler sig i soldaternes skinnende rustninger. Og selve dødens buede port synes dem at lyse mildt som månens segl!

Med en sjælden finhed har kunstneren udtrykt, at dødskampen hos disse af tro besjælede jomfruer kun var som en forvandling, som en med glæde modtaget prøvelse for at

kunne opnå den nære salighed. Derfor var det også, at den indre fred, der allerede besjælede dem, udstrålede fra dem til deres omgivelser – ja, til selve landskabet.

Kun et flygtigt øjeblik, hvor overgangen til det himmelske trænger selve myrderiets gru tilbage. Bloddråberne begynder allerede at hærdes, at forvandles til rubiner i de evige kroner, og himlen åbner sig over den blodmættede jord, man aner stråleglansen, som vælder frem …

Hvilken englelig opfattelse af martyriet! Hvilken himmelsk åbenbaring fra en malers hånd, der var lige så from som genial.

Hugues blev rørt. Han tænkte på den tro, som disse store flamske kunstnere må have ejet for at kunne efterlade os sådanne billeder, der i sandhed er bievne til i følge et religiøst løfte – disse kunstnere, for hvem det at male var det samme som at bede til Gud!

Fra alt, hvad han således havde for øje: kunstværkerne, guldsmedearbejderne, arkitekturen, de klosterlignende huse, gavlene, der er formet som bispehuer, de madonnasmykkede gader, vinden, der fører klokketonerne med sig – strømmede et eksempel på gudsfrygt og forsagelse imod Hugues.

Luften og stenene var som mættede med katolicismens smitstof.

På samme tid dukkede minderne fra hans tidligste så fromme barndom op hos ham og med dem en længsel efter barnets uskyld. Han følte sig en lille smule skyldig over for Gud såvel som over for sin afdøde hustru. Syndsbevidstheden vendte tilbage og brød igennem.

Det var særlig, efter at han en søndag havde hørt slutningen af en prædiken i domkirken, hvor han tilfældigt var gået ind for

at høre aftenbønnen og orgelmusikken.

Præsten talte om døden. Og hvilket andet emne skulle han vel udvælge sig i denne sorgens by, hvor døden byder sig frem af sig selv, påtvinger sig én, slynger sin vinrankes sorte druer op omkring prædikestolen, så at præsten kun behøver at strække hånden ud for at plukke dem? Hvad skulle han vel tale om, end om det, der opfylder luften man indånder: den uundgåelige død! Og hvilken anden betragtning skulle han vel fordybe sig i end den, som her er den væsentligste bekymring og samvittighedens stadige dødsangst: at redde sin sjæl fra fortabelsen.

Præsten talte altså om døden, om den gode død, der kun var som en overgang, og om de frelste sjæles genforening hos Gud, men gik derfra over til at tale om syndens fare, om dødssynden, den som bringer redningsløs fortabelse uden mulighed for genforening med sine kære.

Hugues stod lænet mod en pille og lyttede ikke uden en vis bevægelse til hans ord. Den store kirke lå i halvmørke, kun svagt oplyst af nogle få lamper og vokslys. Menigheden flød sammen til en sort masse, der næsten opslugtes af mørket. Det forekom ham, som var han helt alene, som var det mod ham præsten vendte sig, til ham han talte. Ved en tilfældighed eller som følge af hans sygelige indbildningskraft var det ham, som om disse ord drejede sig om hans forhold. Ja! Hans sjæl var stedt i dødssyndens tilstand! Det nyttede ikke, at han ville udsmykke sin syndige kærlighed og retfærdiggøre sig over for sig selv ved at påberåbe sig ligheden. Han var faldet som et offer for kødets lyst, han begik den synd, som kirken til alle tider har fordømt

med den største strenghed: han levede i et slags samliv udenfor ægteskab.

Og hvis kirken taler sandhed, hvis de frelste kristne atter genfinder hinanden, skulle han aldrig mere gense hende, den dybtsavnede og den hellige, fordi han ikke udelukkende havde elsket hende. Døden ville i så fald kun gøre adskillelsen evig, besegle den skilsmisse, som han havde troet blot var midlertidig.

Da, som nu, ville han leve fjernt fra hende, og det ville i sandhed blive hans evige straf altid at bevare mindet om hende uden håb om gensyn.

Hugues forlod kirken som bytte for en stor uro. Og efter den dag vendte tanken om synden tilbage hos ham og gravede sig dybere og dybere ind i hans bevidsthed. Hvor gerne ville han ikke have udfriet sig af den, fået syndsforladelse. Han tænkte på at gå til skrifte for at genvinde sin sindsligevægt. Men det var nødvendigt at omvende sig, at forandre sit liv, og til trods for sine daglige besværinger og sorger havde han dog ikke kraft til at bryde med Jane og på ny leve alene.

Men byen, den troende by, gjorde ham bebrejdelser, trængte ind på ham og foreholdt ham sin egen kyskhed, sin strenge gudsfrygt som et eksempel til efterfølgelse …

Og når han om aftenen flakkede om i stedse voksende sjælekval, mens han led ved sit kærlighedsforhold til Jane, savnede sin afdøde hustru, frygtede for døden og den mulige fordømmelse, talte klokkerne det samme sprog til ham … først venligt, roligt formanende; men snart tabte de medlidenheden, skændte og truede, – det var, som så og følte han dem flokkes om sig ligesom kragerne om tårnene – de bruste imod ham, så

hans hoved var ved at sprænges, de trængte ind på ham, de brugte vold, for med magt at udfri ham af hans elendige elskov og rykke hans synd op med rod!

12

Hugues var fortvivlet! Uligheden blev mere og mere iøjnefaldende. Ikke en gang for det ydres vedkommende var det ham muligt længere at fastholde sin indbildning. Janes ansigt havde fået et besynderlig hårdt, lidt træt udtryk, og dybe ringe under øjnene kastede ligesom skygger ind over de stenkulsorte pupiller, der stadig lå som indfattet i perlemor. Hun havde tilmed, som da hun færdedes ved teatret, atter fundet på at pudre sig, sminke sine læber og sværte øjenbrynene, hvad der stod i skærende modsætning til det naturlige og rene ansigt, der levede i Hugues' erindring.

Han havde forgæves prøvet på at få hende til at lade være. Jane gjorde nar af ham, blev hidsig og påståelig, og i sit stille sind mindedes han sin afdøde hustrus mildhed, hendes sindsligevægt, hendes fintdannede tale og kærlige ord, der faldt så blidt som blade fra en blomst. Ti år havde de levet sammen uden et eneste af disse onde ord, der stiger op som dynd fra sjælens oprørte dybder.

Forskellen mellem de to kvinder trådte for hver dag stærkere frem. Nej, og atter nej! Således havde den døde aldrig været. Så indlysende dette end var for ham, nagede det ham dog, fordi dermed alt det svandt bort, der havde tjent til undskyldning for et eventyr, hvis usselhed han var begyndt at indse. Han blev

grebet af undseelse, skammede sig næsten og vovede ikke længere at tænke på hende, som han havde begrædt og over for hvem han begyndte at føle sig skyldig.

Han gik så godt som aldrig mere ind i de stuer, hvor alt mindede om hende og hvor hendes portrætter gjorde ham forvirret ved deres stumme, man kunne næsten sige bebrejdende blik. Og hendes hårfletning hvilede forladt og forsmået i sin glaskiste, hvor støvet dyngede sig op som en fin, grå aske.

Han blev endnu mere vaklende og rådvild end før: han gik ud, vendte tilbage, gik atter ud, ligesom jaget mellem de to boliger, tiltrukket af erindringen om Janes ansigt, når han var borte fra hende og grebet af anger, af selvbebrejdelser og foragt, så snart han befandt sig hos hende.

Hans husholdning gik også, som den bedst kunne; der var hverken orden eller punktlighed mere. Han gav ordrer i det ene øjeblik for i det næste at tage dem tilbage, han afbestilte sine måltider, og den gamle Barbe vidste ikke mere, hvorledes hun skulle fordele sit arbejde eller hvorledes hun skulle indrette sine indkøb. Bedrøvet og urolig i sindet bad hun til Gud for sin herre. Hun kendte jo grunden til det alt sammen …

Det hændte tilmed ikke så sjældent, at man i Hugues' fraværelse kom til hende med store regninger på varer, som denne kvinde havde købt. Barbe blev forfærdet ved at se dem: der var toiletter i det uendelige, alle mulige småting, kostbare juveler og meget andet, som Jane tog på kredit, idet hun benyttede sig af og misbrugte sin elskers navn i byens forretninger, hvor hun stadig gjorde indkøb med en ødselhed, der lo ad udgifterne.

Hugues gav efter for alle hendes luner, men fik kun skam til tak. Hun var næsten aldrig hjemme mere, og blev undertiden borte hele dagen og aftenen med, idet hun udsatte sine aftalte stævnemøder med Hugues ved at sende ham en forhastet billet.

Hun foregav nu at have fået veninder og at have indledt bekendtskaber. Hun kunne ikke udholde til stadighed at leve så ensomt. En anden gang fortalte hun ham om en syg søster, der skulle bo i Lille, og som han aldrig før havde hørt hende nævne. Hun var nødt til at besøge hende og blev borte i nogle dage. Da hun kom tilbage, begyndte hun forfra, og Hugues måtte finde sig i den samme komedie, i det samme uordentlige liv, en stadig omskiften med evindelige fraværelser og udeblivelser.

Omsider fik han mistanke og gav sig til at udspionere hende. Han listede rundt om hendes bolig – som et natligt spøgelse i det sovende Brügge. Alt lærte han at kende, lige fra den skjulte spejden, den pludselige standsen med tilbageholdt åndedræt, portklokkens bratte kimen, hvis genlyd fortaber sig i de tavse korridorer, til den natlige vagt i al slags vejr over for et oplyst vindue, hvor der på et nedrullet gardin nu og da aftegner sig en silhuet, som en figur i et kinesisk skyggespil – en silhuet, som man hvert øjeblik tror at se dobbelt.

Det var ikke mere den døde, det drejede sig om; det var selve Jane, hvis tillokkende ynde havde fortryllet ham, og som han frygtede for at miste. Og det var ikke alene hendes ansigt, det var hendes legeme, hendes nøgne, hede legeme, som han fremmanede for sig dér på den anden side af gaden i natten, mens han kun så den bølgende skygge glide frem mellem gardinets folder …

Ja! det var hende selv, han elskede, ellers kunne han ikke være så skinsyg og lide så forfærdeligt, at han følte sig gråden nær, mens han holdt vagt over hende i de sene aftentimer, pint af midnatsklokkerne, gennemisnet af den uophørlige ruskregn, denne svøbe for de nordlige klimaer, hvor skyerne ustandseligt trækker sammen og opløser sig i fin regn.

Og han blev desuagtet på sin post, stadig spejdende, stadig vandrende frem og tilbage inden for en lille, afmålt strækning, som en fange i en fængselsgård, talende højt med sig selv i forvirrede ord, som en søvngænger, til trods for regnen, der tog til i styrke, til trods for snesjappet, pløret, den overtrukne himmel, al tings usigelige trøstesløshed …

Hvor ville han dog gerne have vished, føle sig overbevist, se klart … Åh! hvor han led! Og hvor måtte hun være slet, denne kvinde, for at lade ham lide i den grad, mens den anden, den døde, der var så god, i disse øjeblikke af den højeste fortvivlelse forekom ham at stige frem af natten og betragte ham med månens medynksfulde øjne.

Hugues lod sig ikke længere føre bag lyset. Han havde grebet Jane i usandheder og havde lagt forskellige kendsgerninger sammen. Og han fik snart fuld besked, da der – som det er skik og brug i provinsbyer – begyndte at regne ned over ham med anonyme breve og kort, der var fulde af fornærmelser, af spottende udtalelser og indgående oplysninger om den utroskab og uorden, som han allerede længe havde haft mistanke om … Man nævnede navne og tilbød beviser. Dette skulle altså blive følgen af at have indladt sig i forbindelse med en kvinde, som han tilfældigt havde mødt på gaden. Hvad Jane angik, ville han give hende løbepas, det var let nok! Men ham

selv! Hvorledes skulle han kunne rejse sig efter sit fald, hvorledes atter hengive sig til sin sorg, der var blevet latterliggjort, hvorledes genoprejse det hellige mindealter, han havde bygget over sin oprigtige fortvivlelse og som nu var styrtet sammen og givet til spot for alle?

Hugues var inderlig bedrøvet! Også Jane var nu tabt for ham; det var som mistede han den døde for anden gang. Hvilke lidelser havde han ikke gennemgået for denne lunefulde og bedrageriske kvindes skyld!

En sidste aften ville han gå hen til hende for ved afskeden at lette sit sind for al den bitre smerte, hun havde tilføjet ham.

Det skar ham i hjertet, mens han ganske roligt fortalte hende, at han vidste alt; og da hun satte sig på den høje hest og drillende, trodsigt spurgte ham: "Hvad for noget? Hvad er det du siger?", viste han hende papirerne med de vanærende beskyldninger.

– "Og du er dum nok til at tro på anonyme breve?" Hun lo hårdt og grusomt, idet hun blottede sine hvide rovdyrtænder.

Hugues indskød: "Din egen opførsel havde allerede vakt min mistanke."

Jane blev pludselig rasende, fo'r gennem værelserne, så skørterne fløj om hende, og smækkede med dørene.

– Nå! Og om så var? brød det ud af hende.

– For øvrigt, fortsatte hun lidt efter, er jeg også led og ked af at leve her! Jeg rejser min vej.

Mens hun talte, havde Hugues nøje betragtet hende. Belyst af lampen, så han hendes pudrede ansigt, hendes funklende, sorte øjestene og hendes farvede hår med dets falske guldglans, falsk som hendes hjerte og hendes kærlighed. Nej! det var ikke mere

den afdødes ansigt; men som hun stod dér, dirrende af raseri, i sin løse morgenkjole, med bølgende bryst, var hun alligevel den kvinde, der havde hvilet i hans favn, og da han hørte hende skrige: "Jeg rejser!" brast alt sammen for ham og uendelige skygger sænkede sig over hans sjæl …

I dette højtidelige øjeblik følte Hugues, at han ved siden af indbildningen med spejlbilledet og ligheden havde elsket hende med sine sanser; en sildigt født lidenskab, blusset op som roser, der tilfældigt blomstrer en sorgfuld efterårsdag.

Alle hans tanker løb sur; kun ét stod ham klart: at han led, at han havde det ondt, og at det alt sammen kunne blive godt igen, hvis Jane ikke havde truet med at ville rejse. Således som hun var, begærede han hende på ny. Indvendig skammede han sig over sin fejhed, men han kunne ikke mere leve uden hende … Og for øvrigt, hvem ved? Verden er så ond! Hun havde jo ikke en gang villet retfærdiggøre sig.

Og han blev pludselig grebet af en umådelig hjerteangst ved at se sin drøm ende på denne måde, det var for ham, som lå den i dødskamp (ethvert kærlighedsforhold, der brydes, er som et dødsfald i det små, hvor der heller ikke er tale om noget gensyn). Men det, der pinte ham mest i øjeblikket, var dog ikke alene skilsmissen fra Jane eller det knuste fantasibillede: det var især den rædsel, han følte ved tanken om atter at skulle være alene – ansigt til ansigt med byen – uden at have noget som helst at stille mellem den og sig selv. Han havde ganske vist selv valgt sig dette uhelbredelige Brügge med dets grå sørgmodighed til opholdssted. Men skyggerne fra tårnene hvilede alt for tungt på hans sind! Og nu havde Jane ligesom fået skyggerne til at vige bort fra ham. Når hun var borte, ville

de atter komme tilbage i hele deres tyngde. Han skulle igen blive ene, blive et bytte for klokkerne! Endnu mere ene, som om han blev enkemand for anden gang, og han vidste, at også byen ville forekomme ham mere død end nogen sinde.

Hugues styrtede sig ude af sig selv mod Jane, greb hendes hånd og bønfaldt hende: "Bliv! bliv! Jeg må have været gal ...", med en brudt, ligesom tåremættet stemme, som var hele hans indre opløst i gråd.

Da han denne aften gik hjem langs kajerne, følte han sig ængstelig til mode, som anede han en ukendt fare. Han blev grebet af ildevarslende forestillinger. Den døde hjemsøgte ham. Det var, som om hun var vendt tilbage og indhyllet i sit liglagen svævede foran ham i tågen. Mere end nogen sinde følte han, hvor dybt han havde krænket hende. Pludselig gav det sig til at blæse. Det susede klagende i poplerne. Der opstod uro mellem svanerne i kanalen, han gik langs med. Disse skønne, hundredeårige svaner, der efter sagnet skal være steget ned fra et våbenskjold, og som byen blev dømt til bestandig at underholde som bod, fordi den uretfærdigt havde ladet en ridder henrette, i hvis skjold de fandtes.

Disse ellers så rolige, hvide svaner fo'r nu opskræmte, som i feber, gennem vandet, krusende dets blanke flade, for at samle sig omkring en enkelt af dem, der baskede med vingerne og, idet den støttede sig på dem, hævede sig op over vandfladen som en syg, der forsøger at rejse sig fra sin seng.

Fuglen så ud til at lide: den skreg af og til og rejste sig så til flugt, mens dens klage, efterhånden som den fjernede sig, blev svagere og svagere; det var, som hørte man en såret, næsten menneskelig stemme, en virkelig sang, der fortonede sig ...

Hugues så til, lyttede, grebet af en sælsom ængstelse foran dette mystiske optrin. Han mindedes folkeovertroen. Ja! det var rigtigt! Svanen sang! Han skulle altså dø, i det mindste følte han dødens nærhed.

Hugues skælvede som af kulde. Var det mon ham, dette ulykkespående varsel gjaldt? Den frygtelige scene med Jane, hendes trussel om at rejse, havde kun gjort ham endnu mere modtagelig for disse mørke anelser. Hvad var mon det, der på ny skulle gå til grunde i ham? Hvilken sorg skjulte denne overtroiske nat bag sit sørgeflor? Hvad kunne det dog være, der endnu en gang skulle gøre ham til enkemand?

13

Jane var advaret og på sin post. Hun I havde den dag med eventyrerskens sporsans vejret, hvor stor en magt hun havde fået over denne mand, der kun så og hørte hende, og som hun kunne vende og dreje efter behag.

Hun havde blot med et ord beroliget ham fuldstændig, vundet ham tilbage, og var kommet til at stå med palmerne i hænderne. Desuden havde hun regnet ud, at en mand i hans alder, syg som han var, og tynget af store sorger, sikkert ikke ville kunne leve ret længe. Han var allerede faldet meget af i løbet af de sidste måneder. Nu gik Hugues for at være rig; han levede fremmed og ene i denne by uden at have indledet bekendtskab med nogen. Hvilken utilladelig dumhed, om hun lod en slig arv slippe fra sig, som hun ville have så let ved at tilegne sig!

Jane tog reb i sejlene, gik kun ud med visse mellemrum, havde altid en antagelig forklaring på rede hånd og opførte sig i det hele taget med stor forsigtighed.

Hun havde fået en brændende lyst til ved lejlighed at besøge Hugues i hans hjem, dette store, gamle hus ved *Quai du Rosaire*, der så så velhavende ud med sine tætte kniplingsgardiner, hvis mønstre tegnede sig på ruderne som isblomster og fuldstændig skjulte alt, hvad der var indenfor.

Jane ville gerne trænge derind for efter dets udstyrs overdådighed at kunne beregne hans formue, vurdere hans indbo, sølvtøjet, juvelerne, alt det, som hun heftigt attråede, og i tankerne optage en fortegnelse over det, som hun ville tage sin bestemmelse efter.

Men Hugues havde aldrig villet tillade hende at besøge sig.

Jane gjorde sig lækker. Det var som en fornyelse af deres forhold, som et skært og lunt opholdsvejr mellem bygerne. Der tilbød sig netop en gunstig lejlighed: man var i maj måned, og den følgende mandag skulle den årligt tilbagevendende *procession du Saint-Sang* finde sted med relikvieskrinet, hvori der opbevares en dråbe af det blod, som var flydt ud af den korsfæstedes side, da han blev gennemstukket med en lanse.

Processionen ville komme til at gå ad *Quai du Rosaire* lige under Hugues' vinduer, og Jane, som aldrig havde overværet det berømte optog, lod, som hun var meget nysgerrig efter at se det. Nu lå hendes egen bolig for afsides til, at processionen ville komme dér forbi, og hvorledes skulle hun ellers få noget at se, da gaderne på den dag er overfyldte af en menneskesværm, der strømmer sammen – det havde man fortalt hende – fra hele Flandern.

– Sig ja! Åh, gør det – hvad? Så må jeg altså komme hen til dig? … Kan vi ikke spise til middag sammen? …

Hugues bad hende huske på de sladrende naboer og tjenestepiger.

– Jeg skal nok komme ganske tidligt, inden nogen er stået op.

Han holdt igen, ængstelig for hvad Barbe, der var så ærbar og from, ville sige. Hun ville sikkert anse Jane for en Djævelens udsending.

Men Jane blev ved: – Sig ja! Så må jeg nok – ikke sandt?

Og hendes stemme lød lige så indsmigrende som i den første tid af deres bekendtskab; det var denne fristende stemme, som alle kvinder besidder i visse øjeblikke, med sin syngende krystalklang, der breder sig ud i ringe, i hvirvler, som opsluger mandens faste beslutninger, får ham til at vakle og overgive sig.

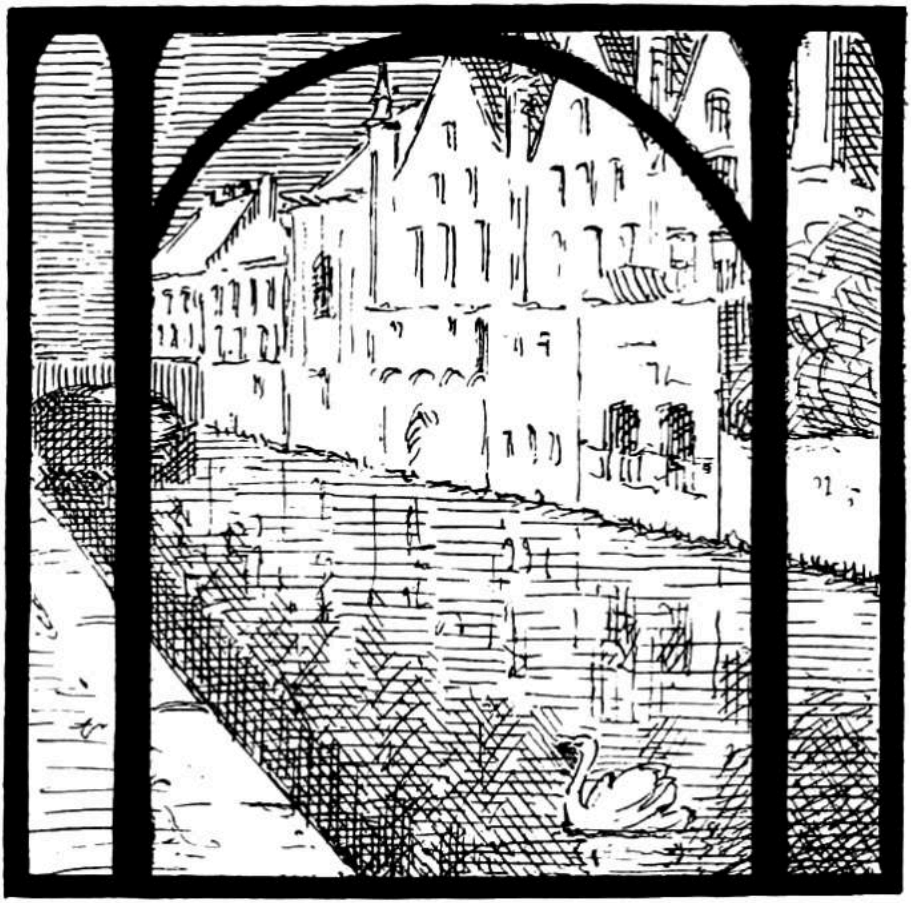

14

Mandag morgen var Barbe stået endnu tidligere op end sædvanlig for at kunne få tid til at udsmykke huset, inden processionen drog forbi.

Først gik hun til morgenmesse klokken halv seks og nød med inderlig hengivelse alterens sakramente for straks efter sin hjemkomst at begynde forberedelserne. Hun tog de tunge sølvstager, de små forgyldte vaser og fyrfadene til røgelsen frem fra skabene og gned og pudsede hvert stykke, indtil det var så blankt, at man kunne spejle sig i det. Derpå trak hun fine duge frem, bredte dem ud over små borde, så de faldt ned over dem som hvide kjoler og stillede dem hen foran vinduerne som pyntelige altre, af den slags man ofte ser på gaderne i Jomfru Marias måned med et krucifiks eller en lille madonnafigur omgivet af vokslys.

Der måtte også tænkes på den udvendige udsmykning af huset på denne dag, hvor enhver søger at overgå sin nabo i from iver. Nu havde man allerede som sædvanlig fastgjort graner med irgrønne grene på facaden. Bønderne går rundt og sælger dem ved dørene, og de danner ligesom en dobbelt hæk langs husrækkerne.

Ud over balkonen hængte Barbe draperier i de pavelige farver, hvide stoffer, en pyntelig udsmykning i kyske folder.

Travlt beskæftiget færdedes hun ud og ind, opfyldt af nådens drift, mens hun tog varsomt på disse prydelser, der blev anvendt hvert år, og som forekom hende at udgøre en del af gudstjenestens hellighed, som var de blevet indviet ved berøringen af præstens fingre, ved uforgængelige salver og vievand. Det var for hende selv, som opholdt hun sig i et sakristi, hvor de hellige kar og messeklæderne gemmes.

Hun manglede kun at fylde kurvene med grønt og afskårne blomster – for som alle de andre tjenestepiger at kunne sprede et broget tæppe, en levende mosaik foran sit hus i det øjeblik, hvor processionen viste sig. Barbe skyndte sig, lidt bedøvet af duften fra alle disse roser, store liljer, salvieblomster, margueritter, rosmarin og siv, som hun skar i korte strimler. Og med velbehag lod hun sine hænder dykke ned i kurvene, der fyldtes lidt efter lidt, i dette kølige hav af blomsterstængler og kroner, der var bløde og lette som nysafplukkede dun.

Gennem de åbentstående vinduer lød den stedse voksende kimen af alle de omliggende kirkers klokker, der faldt ind, den ene efter den anden.

Det var en af disse ubestemmelige gråvejrsdage i maj, hvor man til trods for skyerne aner den smilende himmel bagved. Og som følge af den fine, lette luft, hvor klokkernes klemten gættedes på forhånd, forplantede der sig en festlig stemning lige til hende. Og de gamle, svage og afkræftede klokker, de haltende bedstemødre fra klostrene og de ældste tårne, som ellers holder sig hjemme, som skranter og er tavse året rundt, men som rører på sig og danner æresfølge den dag, hvor *la procession du Saint-Sang* finder sted, de syntes alle som én at have trukket smilende, hvide messeskjorter med vifteformede

pibelæg over deres slidte bronzedragter. Barbe lyttede til klokkeringningen: til domkirkens vældige klokke, der kun lader sig høre ved de store højtider og som da højtideligt og mørkt drøner gennem stilheden, og til alle de små klokker fra de nærmeste småtårne, som lystige og glade i deres sølvklingende dragter ligeledes syntes at ordne sig i procession oppe under himlen …

Barbes gudsfrygt flammede op. Der lå denne morgenstund ligesom en religiøs ekstase i luften, det var som en mystisk henrykkelse dalede ned fra himlen med den fuldttonende klokkeklang, som om man hørte et sus af usynlige vinger, af engle, der svæver ned.

Og alt sammen mundede det ud i hendes sjæl, hvor hun følte Jesu nærværelse og hvor hostien, som hun havde modtaget ved morgenmessen, skinnede som en lille sol, i hvis midte hun så et ansigt.

Den gamle pige korsede sig, idet hun betænkte Jesu godhed, den Jesus, som i sandhed havde taget bolig i hende; og hun begyndte atter at bede, idet hun følte ligesom en mindelse, en smag i munden af det hellige sakramente.

Så hørte hun sin herre ringe; det var hans frokosttid. Han greb lejligheden til at meddele hende, at han ventede nogen til middag og at hun måtte indrette sig derefter.

Barbe blev målløs. Han, som aldrig modtog gæster! Det forekom hende besynderligt. Pludselig farer en frygtelig tanke igennem hende: om det nu netop var det besøg, som hun tidligere havde frygtet så meget, men som hun, efterhånden beroliget, ikke mere skænkede en tanke? Det slår ned i hende …

ja! det er sikkert denne kvinde, som søster Rosalie har fortalt hende om og som måske allerede er undervejs! …

Barbe følte blodet stivne i sine årer. I så fald havde hun taget sit parti, der var kun ét for hende at gøre: hendes skriftefader havde klart og tydeligt forbudt hende at lukke denne skabning ind i huset, at varte hende op ved bordet og lystre hendes ordre, kort sagt at gøre sig delagtig i synden. Og på en sådan dag! På en dag hvor selve Jesu blod blev båret forbi huset! Og hun som havde været til alters i morges … Nej! det var ganske umuligt! Hun måtte straks forlade sin tjeneste.

Men først ville hun have vished, og med den påtrængende fortrolighed, som tjenestefolk hos ungkarle og gamle damer i stille provinsbyer benytter sig af over for deres herskab, udfrittede hun:

– Hvem er det, herren har indbudt til middag?

Hugues svarede hende, at det forekom ham lidt næsvist at udspørge ham således, og at hun for øvrigt ville få det at vide, når vedkommende person kom.

Men Barbe var så opfyldt af sin mistanke, der forekom hende mere og mere sandsynlig, så grebet af frygt og bestyrtelse, at hun hellere besluttede at sætte alt på spil end at lade sig overrumple, og blev derfor ved:

– det er måske en dame, herren venter?

– Barbe! sagde Hugues i en bebrejdende, lidt streng tone og så forbavset på hende.

Men hun fortsatte uden at lade sig gå på:

– Jo, det må jeg først have at vide! For hvis det er en dame, herren venter, så må jeg meddele herren i forvejen, at jeg ikke kan indlade mig på at servere middagen.

Hugues blev som lamslået: Drømte han? Var hun ved at gå fra forstanden?

Men Barbe gentog energisk, at hun måtte rejse; det var hende umuligt at blive; man havde allerede forberedt hende på, at det ville blive nødvendigt, og hendes skriftefader havde bestemt befalet hende det. Hun ville ikke være ham ulydig og bringe sin sjæl i dødssyndens tilstand – for efter al sandsynlighed at dø en brat død og ende i Helvedes pine.

Hugues forstod hende ikke lige straks. Først lidt efter lidt fandt han ud af det, der lå bagved: den løse sladder, eventyret, der var kommet for dagen. Barbe var altså også vidende om det? Og nu truede hun med at gå sin vej, fordi Jane skulle komme her? Hvor dybt måtte ikke Jane være foragtet, for at denne skikkelige tjenestepige, der i så mange år havde været knyttet til ham: af vane, af fordel, ved alle de tusinde tråde, som daglig spindes mellem to mennesker, der lever i samme hus – for at hun skulle foretrække at bryde alt og forlade ham, frem for at betjene denne kvinde en eneste gang!

Hugues følte sig kraftesløs, forvirret, ude af stand til at samle sig over for denne pludselige fortrædelighed, der truede med på en så uforudset måde at ødelægge hele dagens smilende program; men han fandt sig i det uundgåelige og sagde blot:

– Det er godt, Barbe! De kan rejse med det samme.

Den gamle pige så på ham og det gik op for hende, den gode, letrørte almuesjæl, at han led, og, virrende med hovedet, mumlede hun med den nynnen, som naturen har lagt i enhver kvindes stemme for at vugge, dysse i søvn:

– Åh! Herre Jesus! Min stakkels herre … Og det for sådan en kvindes skyld, en letfærdig skabning, der oven i købet er Dem

utro …

Idet hun for et øjeblik glemte afstanden imellem dem, havde hun vist sig moderlig, adlet ved medlidenhedens guddommelige kraft, i dette udbrud, der var vældet frem som en kilde, der renser og kan helbrede …

Men oprevet og ydmyget over denne indblanding i hans forhold, over at hun dristede sig til at tale til ham om Jane, og i sådanne udtryk – bad Hugues hende tie. Nu var det ham, der gav hende sin afsked og det uden nogen som helst frist. Hun kunne komme den følgende dag og hente sine sager. Blot hun rejste i dag og det straks.

Da hun så, hvor opbragt hendes herre var, forsvandt Barbes sidste skrupler ved så pludselig at forlade ham. Og hun iførte sig sit smukke, sorte hætteslag, tilfreds med sig selv, over at have bragt dette offer for Jesu skyld, som boede i hende …

Derpå gik hun rolig, uden at fortrække en mine, ud fra den bolig, hvor hun havde levet i fem år; men førend hun forlod den, spredte hun indholdet af kurvene, som hun havde samlet i sit tørklæde, foran indgangen til huset, for at ikke dette sted skulle være det eneste i gaden, hvor der ikke var strøet blomster, når processionen drog forbi.

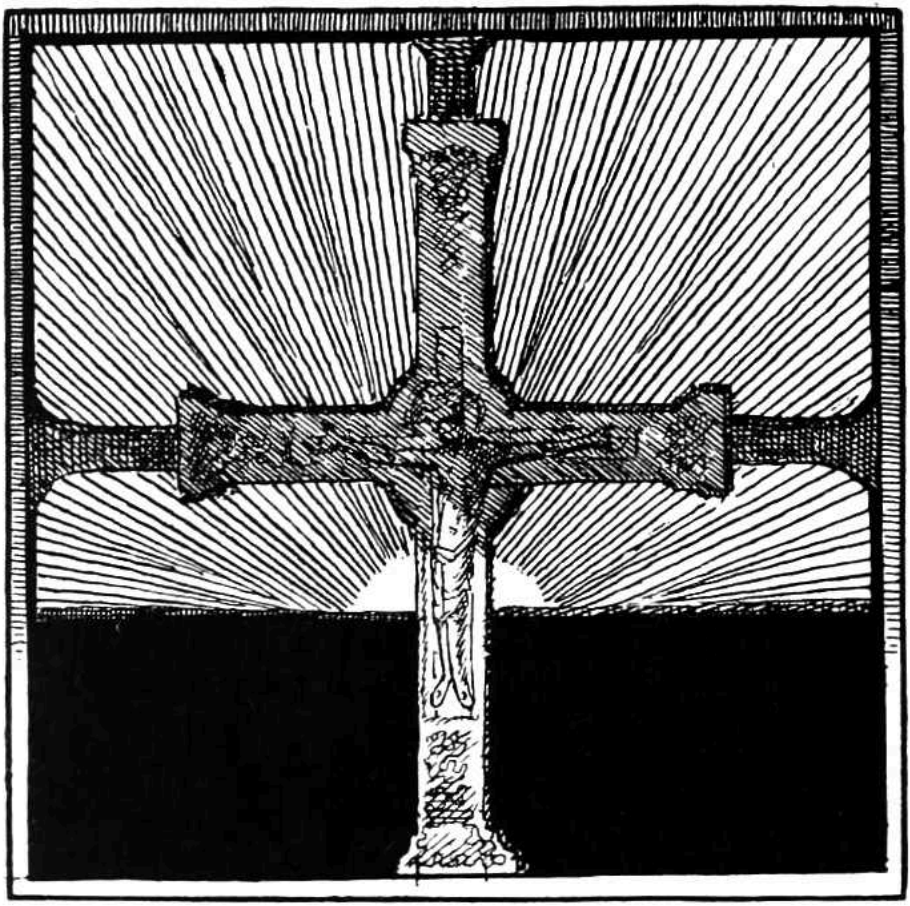

15

Hvor dagen dog var begyndt dårligt! Det er som om skæbnen ikke kan tåle, at man lægger glade planer. Forbereder man dem i alt for god tid, søger den straks lejlighed til at skifte æggene i reden, så at det bliver sorger i stedet for glæder, vi kommer til at udruge.

Ved at høre døren falde til efter Barbe følte Hugues sig smerteligt berørt. Det betød en ny ubehagelighed, en endnu større ensomhed, så vist som den gamle tjenestepige lidt efter lidt var blevet som en del af hans liv. Og alt dette skete kun for Janes skyld, for denne upålidelige og grusomme kvinde. Ak! hvor mange lidelser havde hun ikke allerede beredt ham!

Han ville have givet meget til, at hun nu blev borte. Han følte sig bedrøvet, urolig og slap. Han tænkte på den døde … Hvor havde han dog kunnet tro på denne lighed? Og hvor hurtigt var ikke dette løgnagtige blændværk styrtet sammen? Hvad måtte hun, den døde, hinsides graven ikke tænke, ved at en anden trådte ind i det hjem, der endnu var opfyldt af hende, satte sig i de stole, hvori hun havde siddet, og med sit ansigts spejlbillede ligesom dækkede over den afdødes ansigt, der stadig gemtes i spejlfladernes dyb?

Det ringede. Hugues blev nødt til selv at lukke op. Det var Jane, forsinket og blussende af sin hastige gang. Hun trængte

rask ind med en mine, som om hun tog det hele i besiddelse og omsluttede med et hurtigt, ransagende blik den store korridor og stuerne, hvortil dørene stod åbne. Man hørte allerede musikken nærme sig. Det ville ikke vare længe, inden processionen var der.

Hugues havde tændt vokslysene i vindueskarmene og på de små borde, som Barbe havde stillet frem.

Nu tog han Jane med ovenpå ind i sit eget værelse. Vinduerne var lukket til. Jane skyndte sig hen og åbnede et af dem.

– Nej! Lad være med det! udbrød Hugues.

– Men hvorfor dog?

Han gjorde hende opmærksom på, at hun ikke godt kunne vise sig frem, stille sig således til skue oppe hos ham. I særdeleshed ikke i det øjeblik hvor en procession stod i begreb med at gå forbi. Det ville blive en hel skandale.

Jane havde taget sin hat af foran spejlet, og tog nu en pudderkvast op af en lille elfenbensæske, som hun altid bar hos sig. Da hun havde pudret sit ansigt, vendte hun tilbage til vinduet, hvor hendes lyse hår med dets skinnende kobberschatteringer tiltrak sig alles opmærksomhed.

Den sammenstimlede menneskemasse nede i gaden stirrede med forbavselse på denne dame, så forskellig fra alle andre ved sin dragt og sit iøjnefaldende hår.

Hugues tabte tålmodigheden. Man kunne se tilstrækkeligt af optoget gennem gardinerne, og med en energisk bevægelse, der ingen modsigelse tålte, trak han vinduet til.

Jane blev krænket, ville ikke se mere og smed sig, vred og utilnærmelig, på en sofa.

Processionen nærmede sig syngende. Lovsangens toner lød stærkere og stærkere. Hugues vendte sig fortvivlet bort fra Jane og støttede sin brændende pande mod de kølige ruder, som for derved at lindre sin smerte.

De første kordrenge viste sig, salmesyngende småfyre med kortklippet hår og med vokslys i hænderne.

Hugues så hele processionen aldeles tydeligt gennem de lette vinduesforhæng, hvor optogets personer trådte frem som de malede dragter på kirkelige billeders kniplingsgrund.

De forskellige broderskaber skred forbi, bærende småsokler med Jesu-Hjerte statuer, og udfoldende guldbroderede faner, der var stive som kirkeruder; derefter fulgte de uskyldiges små rækker, en blomstrende frugthave af hvide kjoler, en øgruppe af musselin, som røgelsen spredte sit lette slør over som blålige småbølger – hele denne skare af kyske børn omkring påskelammet, hvidt som de og som lavet af snekrystaller.

Hugues vendte sig et øjeblik mod Jane, der, stadig lige mørk og gnaven, lå boret ned i sofaens puder, og så ud som om hun pønsede på noget ondt.

Den alvorlige musik fra de slangeformede basuner og blæseinstrumenter brød nu og da igennem de lyse sopraners spinkle sang.

Og indrammet af vinduet kom ridderne fra det hellige land til syne for Hugues, korsfarerne i harnisk og guldmor, prinsesserne, fyrstinderne, der er knyttet til Brügges historie, alle de, hvis navne nævnes i forbindelse med Thierry d'Alsace, der bragte den hellige blodsdråbe med sig fra Jerusalem. Og det var blomsten af Flanderns ældste adelsslægter, der udførte disse roller, klædt i gamle stoffer, smykket med sjældne

kniplinger og hundredårige familiejuveler. Man kunne tro, det var selve de af van Eyck og Memling forevigede helgener, krigere og gavmilde borgere, der lever evigt dernede i museerne, som nu ved et mirakel var blevet besjælet og iklædt kød og blod.

Men Hugues, der var helt bestyrtet over Janes onde lune, lagde knapt mærke til dem. Han følte sig uendelig trist til mode og hans sørgmodighed voksede kun ved at høre salmesangen. Han prøvede på at formilde hende, men ved hans første ord brød hendes dårlige humør frem.

Hun så på ham med et blik som et rovdyr, der rejser børster, parat til at springe løs.

Hugues trak sig tavs og sønderknust ind i sig selv, for at kaste sin sjæl ud i tonehavet, hvis dønninger steg op til ham fra gaden, og lade den føres langt bort fra ham selv.

Nu rykkede gejstligheden frem. Først munkene fra de forskellige ordener: dominikanere, medlemmer af "Den hellige Forløsers Orden", barfodede franciskanere og hvide munke af "Vor kære Frues Orden af Bjerget Karmel"; eleverne fra seminarierne i læggede messeskjorter, syngende, med korsalmebøger i hænderne, og til slut præsterne fra de forskellige sognekirker i deres røde stads, der minder om kordrengenes: kapellaner, kannikker og diakoner i lange, hvide rigtbroderede embedsdragter, skinnende som blomster i ædelstenshaver.

Så hørte man røgelseskarrene klirre. Den blå røg snoede sig op i spiraler, alle de små klokker tog endnu ivrigere fat, klingrende som en haglbyge gennem luften.

Biskoppen viste sig under en baldakin med mitraen på hovedet, bærende relikvieskrinet, der er af guld og har form som en lille katedral, over hvis midte der hæver sig en kuppel. Her – blandt tusinder af kaméer, diamanter, smaragder, ametyster, emaljer, topaser og ægte perler drømmer den enestående rubin, som gemmer den hellige blodsdråbe.

Grebet af det mystiske indtryk, af alle disse ansigter, der lyste af religiøs iver, af den tro, der strålede ud fra hele denne umådelige menneskemasse, som pressede sig frem og tilbage i gaderne, under hans vinduer, længere bort, helt ud til den yderste grænse af denne by i bøn – bøjede Hugues også sit hoved, da han – mens relikvieskrinet blev båret forbi – så mængden knæle ned, ligesom synke sammen under lovsangens brusende stormvejr.

Hugues havde næsten glemt virkeligheden over det, glemt Janes nærværelse og deres sidste scene, der på ny havde rejst som en mur mellem dem. Hun lo spottende ved at se ham så bevæget.

Han forsøgte at lade, som om han ikke lagde mærke til det, idet han undertrykte den bølge af had, der skød op i ham imod denne kvinde.

Overlegen, iskold rejste hun sig op, tog sin hat på og gjorde mine til at gå. Hugues vovede ikke at bryde den knugende stilhed, der, efter at processionen var draget forbi, atter herskede i stuen.

Gaden var hurtigt blevet tom og lå nu stum og øde, præget af den overvættes kedsomhed, der bliver tilbage, når festrusen er svundet bort.

Jane gik ned ad trapperne uden at sige et ord; men da hun var nået ned i stueetagen, var det, som om hun betænkte sig, grebet af en pludselig nysgerrighed. Hun standsede på dørtærsklen og gav sig til at kigge ind i stuerne gennem de åbentstående døre; så gjorde hun et par skridt frem og trådte ind i de to store værelser, der stod i forbindelse med hinanden, og hvis alvorlige karakter ligesom misbilligede hendes indtrængen. Værelser har deres udtryk lige såvel som ansigter. Mellem dem og os kan der straks fødes et venskab, men der kan også fødes et øjeblikkeligt mishag. Det forekom Jane, som blev hun dårligt modtaget, som en fremmed, der ikke passede i disse værelser. Hun følte sig i uoverensstemmelse med disse spejle og fjendtligt sindet overfor disse gamle møbler, som hendes nærværelse truede med at bringe ud af deres uforanderlige ro.

Hun så sig næsvist omkring … Fik øje på de mange portrætter på væggene og på småbordene, pastellen og alle fotografierne af den afdøde.

– Nå, her har du nok dameportrætter? sagde hun og lo med en lille ondskabsfuld latter.

Hun var kommet hen til kaminen og tog et af fotografierne:

– Nej, se dog! Her er et, der ligner mig … Hugues, der vogtede på enhver af hendes bevægelser, og som følte sig helt ilde til mode ved at se hende gå rundt derinde, fik pludselig som et stik i hjertet ved dette ubevidst grusomme drilleri, denne oprørende pjankethed, der krænkede stedets hellighed.

– Læg det fra dig! udbrød han med truende stemme.

Jane så uforstående op og brast i latter.

Hugues gik nærmere og tog billedet fra hende. Han var rystet ved at se sine kostelige erindringer besmittede ved berøringen af disse fingre. Han selv tog kun skælvende på dem, som var det indviede ting, som når præsten under messen løfter alterkalken. Hans sorg var blevet til en religion for ham. Og lysene, der havde brændt i vindueskarmene under processionen, oplyste i dette øjeblik værelserne, som var det kapeller.

Jane trak ironisk på skuldrene, og idet hun i sit stille sind godtede sig over hans opbragte stemning, gik hun, for yderligere at trodse ham, ind i den næste stue, hvor hun fingererede ved alt, væltede nipstingene og krøllede stofferne. Pludselig standsede hun og slog en høj latter op.

Hun havde opdaget den dyrebare glasæske på pianoet og idet hun fremturede i sin udfordrende opførsel, løftede hun låget af og trak forbavset og skadefro den lange fletning frem, rullede den op og svingede den frem og tilbage i luften.

Hugues var blevet kridhvid i ansigtet. Dette var en vanhelligelse. Det var for ham, som blev der begået en helligbrøde … År igennem havde han aldrig vovet at berøre denne fletning, der var død, fordi den tilhørte en afdød. Og efter al den tilbedelse, han havde ofret den, som kunne det være en relikvie, efter alle de tårer, han daglig havde vædet dens krystallåg med, skulle den nu til sidst tjene til legetøj for en kvinde, der spottede den … Åh! Han havde lidt nok, alt for meget for hendes skyld! Alt hans nag, alle de lidelser hun havde tilføjet ham hvert sekund på dagen gennem mange måneder: hans mistanke om hendes troløshed, hans vågen under hendes vinduer, mens regnen silede ned – alt dette strømmede

pludselig sammen som en flod, der steg over sine bredder … Nu kunne det være nok! Nu skulle hun jages bort!

Men Jane trak sig om bag bordet, da han styrtede imod hende, som om hun ville lege tagfat. Og for at ægge ham, holdt hun fletningen op foran ansigtet, foran munden som en tæmmet slange og slyngede den til sidst om halsen som en gylden boa …

– Giv mig den! Vil du give mig den! råbte Hugues, mens Jane hvirvlede rundt om bordet, snart til højre og snart til venstre.

Under dette vilde løb, hidset af hendes latter og hånende tilråb, tabte Hugues besindelsen. Han nåede hende og greb fat i hende. Hun havde endnu fletningen om halsen og stred imod, ville ikke give den fra sig, mens hun overøste ham med skældsord, fordi han tog så hårdt på hende.

– Vil du komme med den?

– Nej! råbte hun og lo krampagtigt under hans faste tag.

Hugues blev ude af sig selv. Blodet susede for hans øren; han så rødt; alt svimlede for ham; han var ikke længere sig selv mægtig, han følte en kriblen ude i fingerspidserne, en lyst til at gribe fat i noget, knuge noget, til at rive blomster itu, en følelse af vældig kraft i sine hænder, som var de en jernskruestik – han havde fået fingre i fletningen, som Jane stadig holdt snoet om halsen, han ville tage den fra hende! Og vild og forstyrret trak han til og strammede fletningen, der blev stiv som et tov, om hendes hals.

Jane lo ikke mere; hun gav et lille skrig fra sig, et suk, som når en boble brister på vandfladen, og faldt kvalt om.

Hun var død – fordi hun ikke havde formået at udgrunde mysteriet, fordi hun ikke havde forstået, at her var noget, som hun absolut ikke måtte røre ved uden at blive straffet for helligbrøde. Hun, ja hun, havde lagt hånd på den hævnende hårfletning, denne fletning, der, som et tegn – for dem, hvis sjæl er ren og meddelagtig i mysteriet – lod sig forstå med, at i samme nu den blev vanhelliget, ville den selv blive et *Dødens redskab*.

Hele huset var således i opløsning. Barbe var gået sin vej; Jane lå lig; den døde var endnu mere død end før.

Hvad Hugues angik, så stirrede han på Jane uden at forstå, uden at fatte noget mere …

De to kvinder var blevet til én person for ham. De lignede hinanden endnu mere i døden end i livet, døden havde givet dem den samme bleghed, han kunne ikke mere skelne dem fra hinanden. Han så kun ét ansigt for sig, et eneste elsket ansigt. Janes lig, det var den dødes skygge, som lå udstrakt dér, synlig for ham alene.

Hugues, hvis sjæl søgte tilbage, mindedes kun de ting, der var hændt for længe siden og troede sig hensat til den første tid, efter at han var blevet enkemand … Han satte sig ganske rolig til rette i en lænestol.

Vinduerne var blevet stående på vid gab … Og i stilheden hørte man klokkerne, alle klokkerne, der gav sig til at kime på én gang, i det øjeblik da processionen nåede tilbage til det hellige blods kapel.

Det smukke optog var forbi … Alle de, som havde deltaget i det, som havde sunget – det havde kun været et genskær af liv,

en genopstandelse for en eneste morgenstund. Gaderne hen lå på ny tomme. Byen var atter i færd med at blive alene.

Og med udslukt stemme, som en maskine, gentog Hugues uden ophør ordene: "Død … død … det døde Brügge …" Han søgte at sige dem i takt med de sidste klokker, tøvende, langsomme, små forslidte gamle klokker, hvis kraftesløse toner syntes at opløse sig, at dale som sprøde metalblomster ned over byen – eller var det over en grav?

Om "Det døde Brügge"

Forfatter: Georges Rodenbach (1855-1898).
Første udgave: Bruges-la-Morte. Føljeton i *Le Figaro* 4.-14. februar 1892, bogform hos forlaget Libraire Marpon et Flammarion, Paris 1892.
Denne udgave efter: Georges Rodenbach: *Det døde Brügge* oversat af Bolette og Jens Lund. Forlagt af V. Pios Boghandel – Povl Branner, København 1912. Tegningerne af Jens Lund (1871-1924). Oversættere: Bolette Lund (1865-1941) og Jens Lund (1871-1924).
Redigeret af: Kim N. Jensen
Grafik: Forside efter illustration til "Bruges-la-Morte" (Ernest Flammarion, Editeur, Paris 1910) af José Marín-Baldo y Burgueros (1864-1921). Øvrige illustrationer og vignetter af Jens Lund (1871-1924).

ISBN 978-87-7628-401-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-622-5 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk